

**Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
Економічний факультет
Кафедра фінансів і кредиту**

**Управління фінансової безпекою підприємства в умовах
економічної невизначеності**

**Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)**

Виконала:
здобувачка другого курсу, групи 272-2 М
денної форми навчання
спеціальності 072 Фінанси, банківська
справа, страхування та фондовий ринок
Бабчинська Анастасія Валеріївна_____
Керівник:
доцент Марусяк Наталія Леонідівна_____

До захисту допущено:
протокол засідання кафедри № 6 від «02» грудня 2025 р.

В.о. зав. кафедри фінансів і кредиту
_____ доц. Бак Н.А.

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Теоретичні засади управління фінансовою безпекою підприємства	6
1.1. Економічна сутність та складові фінансової безпеки підприємства	6
1.2. Ризики та виклики фінансової безпеки підприємств в умовах економічної невизначеності	11
1.3. Методи, інструменти та моделі управління фінансовою безпекою	17
Висновки до розділу 1	21
Розділ 2. Оцінка стану фінансової безпеки ТДВ «Чернівецький хімічний завод»	25
2.1. Характеристика формування фінансових ресурсів та фінансової стійкості товариства	25
2.2. Оцінка складу майна та його впливу на ліквідність та платоспроможність підприємства	35
2.3. Аналіз ефективності діяльності підприємства	44
Висновки до розділу 2	51
Розділ 3. Напрями підвищення фінансової безпеки ТДВ «Чернівецький хімічний завод» в умовах невизначеності	54
3.1. Удосконалення методики оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства	54
3.2. Шляхи підвищення ефективності системи управління фінансовими ризиками підприємства	57
3.3. Побудова ефективної системи управління фінансовою безпекою підприємства	60
Висновки до розділу 3	69
Висновки	72
Список використаних джерел	75
Додатки	

ВСТУП

Фінансова безпека підприємства є однією з ключових умов його стійкого функціонування та розвитку в умовах сучасної економіки. З огляду на складну макроекономічну ситуацію, глобалізаційні процеси та непередбачуваність фінансових ринків, підприємства стикаються з високим рівнем економічної невизначеності, що проявляється у коливаннях валютних курсів, підвищенні процентних ставок, зміні попиту на продукцію та послуги, а також у непередбачуваних змінах у нормативно-правовій базі. Відтак, управління фінансовою безпекою стає пріоритетним завданням керівництва підприємств і вимагає застосування системного, науково обґрунтованого підходу.

Актуальність теми визначається необхідністю забезпечення фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємств в умовах економічної невизначеності. Сучасні дослідження свідчать, що відсутність ефективних механізмів управління фінансовою безпекою може призводити до зниження ліквідності, втрати платоспроможності та зростання ризику банкрутства. Особливо актуальною ця проблема є для промислових підприємств, які здійснюють виробничу діяльність в умовах нестабільного попиту та коливань цін на сировину.

Питання управління фінансовою безпекою підприємств досліджувалося багатьма вітчизняними та зарубіжними науковцями, серед яких Варналій З. С., Бондаренко С. М., Гутак В.М., Мулик Т. О., Правдюк Н. Л., Пасінович І.І., Яструбецька Л. С. та ін. Вони вивчали теоретичні основи фінансової безпеки, моделі оцінки фінансових ризиків та інструменти управління ними. Проте існуючі підходи часто не враховують комплексної взаємодії всіх складових фінансової безпеки та специфіку діяльності окремих промислових підприємств в умовах високої економічної невизначеності, що створює необхідність розробки адаптованих методик та практичних рекомендацій.

Метою магістерської роботи є дослідження теоретичних та практичних засад управління фінансовою безпекою підприємств та розробка науково

обґрунтованих методів і рекомендацій щодо підвищення фінансової безпеки підприємства в умовах економічної невизначеності.

Для досягнення мети визначено наступні **завдання**:

- дослідити теоретичні засади управління фінансовою безпекою підприємства;
- визначити економічну сутність та основні складові фінансової безпеки підприємства;
- проаналізувати ризики та виклики фінансової безпеки підприємств в умовах економічної невизначеності;
- розглянути методи, інструменти та моделі управління фінансовою безпекою;
- провести оцінку стану фінансової безпеки ТДВ «Чернівецький хімічний завод»;
- виявити напрями підвищення ефективності системи управління фінансовими ризиками та фінансовою безпекою підприємства.

Об'єктом дослідження є фінансова безпека ТДВ «Чернівецький хімічний завод». **Предметом дослідження** виступають механізми управління фінансовими ризиками та система забезпечення фінансової безпеки підприємства в умовах економічної невизначеності.

Методологічною основою дослідження стали сучасні наукові концепції управління фінансовою безпекою, теорія фінансів, економічного аналізу та менеджменту ризиків. Для вирішення завдань дослідження застосовувалися методи фінансового аналізу, порівняльного та логічного аналізу, системного підходу, експертних оцінок та моделювання фінансових процесів. **Методичною базою** дослідження стали статистичні дані ТДВ «Чернівецький хімічний завод», фінансова звітність підприємства, наукові публікації українських і зарубіжних вчених.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному підході до оцінки фінансової безпеки підприємства з урахуванням специфіки

промислового виробництва в умовах економічної невизначеності та в розробці адаптованих методичних підходів до управління фінансовими ризиками.

Практичне значення роботи полягає в можливості застосування розроблених методик та рекомендацій у діяльності ТДВ «Чернівецький хімічний завод» та інших промислових підприємств для підвищення їхньої фінансової стійкості, оптимізації управління фінансовими ризиками та забезпечення конкурентоспроможності.

Особистий внесок здобувача полягає у проведенні аналітичної оцінки фінансової безпеки ТДВ «Чернівецький хімічний завод», адаптації методик оцінки фінансових ризиків до специфіки підприємства, а також у розробці практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності системи управління фінансовою безпекою.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота другого магістерського рівня включає такі елементи: вступ, три розділи, висновки. Результати дослідження викладені на 78 сторінках, список використаних джерел становить 52 найменувань. Робота включає 13 таблиць, 9 рисунків та 4 додатка.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність та складові фінансової безпеки підприємства

Фінансова безпека підприємства виступає ключовим чинником забезпечення стійкості економічної системи суб'єкта господарювання, адже вона відображає здатність підприємства виконувати свої зобов'язання, ефективно управляти ресурсами і мінімізувати негативний вплив зовнішніх і внутрішніх загроз. На думку Кузенко Т. Б. та Сабліної Н. В. фінансова безпека не обмежується простим контролем за грошовими потоками, а є комплексною категорією, що охоплює економічні, фінансові та стратегічні аспекти діяльності підприємства [15]. Ця категорія передбачає інтеграцію управлінських рішень у сфері фінансів, ризик-менеджменту, інвестиційної діяльності та планування.

В умовах економічної невизначеності фінансова безпека стає основою адаптивності підприємства. Бутенко В. В. підкреслює, що ризики макроекономічного, політичного та соціального характеру прямо впливають на стабільність фінансового стану підприємства [3]. Наприклад, коливання валютного курсу, інфляційні процеси чи зміни податкового законодавства можуть призвести до збільшення витрат і зниження ліквідності. Тому фінансова безпека передбачає систематичний моніторинг зовнішніх факторів, оцінку їх потенційного впливу та розробку стратегічних заходів для мінімізації загроз.

Платоспроможність підприємства є першою базовою складовою фінансової безпеки. Як зазначає Коваль Н. І., платоспроможність характеризує здатність підприємства своєчасно виконувати фінансові зобов'язання перед кредиторами, постачальниками та державними органами[14]. Підтримання високого рівня платоспроможності забезпечується не лише наявністю

ліквідних активів, а й ефективним управлінням дебіторською та кредиторською заборгованістю, що дозволяє прогнозувати рух грошових потоків. Порухення платіжної дисципліни, у свою чергу, сигналізує про загрозу фінансовій безпеці і може призвести до втрати репутації та додаткових фінансових витрат.

Фінансова стійкість підприємства відображає здатність підприємства зберігати оптимальну структуру капіталу, підтримувати баланс між власними та позиковими ресурсами і ефективно управляти ризиками банкрутства. Вона включає аналіз рентабельності, структури активів і пасивів, оцінку фінансових результатів та формування стратегічних резервів. В умовах кризи фінансова стійкість дозволяє підприємству витримувати короткострокові коливання доходів і витрат без порушення загальної стійкості.

Інвестиційна спроможність є ще одним критично важливим елементом. Гуменюк В. І. зазначає, що здатність підприємства залучати інвестиції та ефективно їх використовувати для розвитку виробничих потужностей, модернізації технологій та впровадження інновацій прямо впливає на його конкурентоспроможність і фінансову безпеку[9]. Недостатня інвестиційна активність обмежує потенціал розвитку і підвищує ризики відставання від конкурентів. Важливо підкреслити, що інвестиційна спроможність тісно пов'язана з прибутковістю та кредитоспроможністю, оскільки доступність фінансових ресурсів визначає можливості підприємства для реалізації інвестиційних проектів.

Кредитоспроможність підприємства, як підкреслює Томчук О., є критерієм оцінки довіри кредиторів та фінансових установ[41]. Надмірне залучення позикового капіталу без адекватного управління підвищує фінансові ризики, а недостатній рівень кредитоспроможності обмежує доступ до ресурсів, необхідних для розвитку. Ефективне управління кредитоспроможністю передбачає контроль за борговими зобов'язаннями, оцінку ризику неплатежу та планування фінансових потоків.

Прибутковість підприємства виступає джерелом формування фінансових резервів та забезпечення стабільності. Як зазначає Бечко П., прибутковість відображає здатність підприємства генерувати доходи, покривати витрати і забезпечувати рентабельність капіталу. Зниження прибутковості є сигналом порушення фінансової безпеки і вимагає оперативного втручання керівництва[4].

Фінансові ризики складають невід'ємну частину діяльності будь-якого підприємства. Марусяк Н. Л. наголошує, що ризики можуть бути кредитними, валютними, процентними, інфляційними та податковими [23]. Ефективне управління ризиками передбачає їх ідентифікацію, оцінку, прогнозування і розробку заходів для мінімізації негативного впливу на фінансову стабільність. У сучасних умовах використання сучасних інформаційних технологій для аналізу ризиків є обов'язковою складовою управління фінансовою безпекою.

Інформаційна складова фінансової безпеки не менш важлива. Яструбецька Л. С. підкреслює, що достовірна фінансова звітність, внутрішній контроль та аудит дозволяють виявляти порушення, забезпечувати прозорість діяльності та приймати своєчасні управлінські рішення [47]. У сучасних умовах інтеграція фінансових та інформаційних потоків підвищує здатність підприємства оперативно реагувати на зовнішні та внутрішні загрози.

Міжнародний досвід також демонструє, що фінансова безпека підприємств тісно пов'язана з дотриманням міжнародних стандартів фінансового менеджменту, інвестиційної прозорості та корпоративного управління [50]. В Україні інтеграція таких підходів дозволяє підвищити ефективність управління фінансовими ресурсами, особливо у промислових підприємствах, що функціонують в умовах економічної турбулентності.

Системний підхід до управління фінансовою безпекою передбачає взаємозв'язок всіх зазначених складових. Кузенко Т. Б., Сабліна Н. В. наголошують, що комплексна оцінка платоспроможності, фінансової стійкості, кредитоспроможності, прибутковості та інвестиційної активності

дозволяє керівництву своєчасно виявляти загрози та приймати обґрунтовані управлінські рішення, забезпечуючи довгострокову стабільність і розвиток підприємства [15].

У сучасних умовах економічної невизначеності підприємства стикаються із різноманітними фінансовими ризиками, які можуть впливати на стабільність діяльності та конкурентоспроможність. Макарчук І.М., Малишко В.В., Яременко Л.М. відзначають, що ключовими категоріями ризиків є кредитний, валютний, процентний, інвестиційний, податковий та інфляційний. Кредитний ризик виникає у разі неспроможності контрагентів виконати свої зобов'язання, що прямо впливає на платоспроможність і ліквідність[20]. Валютний ризик є особливо актуальним для підприємств, що ведуть зовнішньоекономічну діяльність, оскільки коливання валютного курсу можуть збільшити витрати на закупівлю ресурсів або вплинути на дохід від експорту. Управління валютним ризиком передбачає застосування хеджування, валютного страхування та аналіз руху валютних потоків.

Процентний ризик пов'язаний із коливанням процентних ставок за кредитами та депозитами. Неправильне прогнозування та управління процентними витратами може значно знизити прибутковість підприємства. Інвестиційний ризик включає ймовірність неповернення інвестиційних ресурсів або недоотримання очікуваного доходу від інвестиційних проєктів. Для мінімізації цього ризику підприємство повинно застосовувати комплексну оцінку ефективності проєктів, включно з аналізом рентабельності, строків окупності та потенційних загроз.

Податковий ризик характеризується невідповідністю фінансової діяльності підприємства вимогам податкового законодавства, що може призвести до фінансових санкцій. Томчук О. підкреслює, що своєчасне планування податкових платежів та використання легальних податкових стимулів дозволяє знизити загрозу порушення фінансової безпеки [41]. Інфляційний ризик впливає на купівельну спроможність фінансових ресурсів підприємства та на структуру витрат. Для його мінімізації застосовуються

методи прогнозування інфляції, перерахунок грошових потоків і диверсифікація активів.

Ефективне управління фінансовими ризиками передбачає використання інтегрованого підходу. Яструбецька Л. С. зазначає, що системи внутрішнього контролю, фінансового моніторингу та аудит дозволяють підприємству виявляти ризики на ранніх стадіях і приймати превентивні управлінські рішення [47]. Інформаційна складова стає критично важливою: сучасні програмні рішення та аналітичні платформи дозволяють моделювати сценарії розвитку підприємства, оцінювати ризики і прогнозувати фінансові результати.

Інтеграція складових фінансової безпеки у практичну діяльність підприємства передбачає встановлення чітких процедур управління ресурсами. Наприклад, Правдюк Н. Л., Мулик Т. О., Мулик Я. І. відзначають, що підприємство повинно мати стратегічний план фінансового розвитку, який включає планування доходів та витрат, формування резервів, оцінку інвестиційної привабливості та управління ризиками [36]. Реалізація такого плану дозволяє забезпечити синергію між різними елементами фінансової безпеки, що підвищує здатність підприємства адаптуватися до змін на ринку.

Міжнародний досвід також демонструє ефективність інтегрованого підходу. Підприємства, які застосовують міжнародні стандарти фінансового менеджменту та звітності (IFRS, COSO), мають вищий рівень фінансової прозорості та здатність своєчасно реагувати на фінансові загрози. В Україні впровадження таких підходів дозволяє підприємствам, зокрема промисловим, підвищити стійкість до коливань ринку, економічних криз та глобальних потрясінь.

Практичні аспекти управління фінансовою безпекою передбачають регулярний аналіз фінансових показників, оцінку ліквідності, моніторинг структури активів і пасивів, а також прогнозування руху грошових коштів. Лише комплексне застосування цих інструментів забезпечує ефективне

управління фінансовими ресурсами і мінімізує ризики, пов'язані з нестачею коштів або перевищенням витрат над доходами.

Системний підхід до фінансової безпеки передбачає також оцінку взаємозв'язків між складовими. Наприклад, низька прибутковість знижує інвестиційну спроможність, що, у свою чергу, обмежує можливості модернізації та підвищення конкурентоспроможності. Аналіз таких взаємозв'язків дозволяє керівництву підприємства приймати стратегічні рішення, спрямовані на оптимізацію ресурсів та мінімізацію фінансових ризиків/

Особливе значення для підприємств має інтеграція фінансової та інформаційної безпеки. Використання сучасних систем автоматизації, аналітичних платформ та програмного забезпечення дозволяє отримувати достовірну інформацію про фінансовий стан підприємства, що підвищує якість управлінських рішень та оперативність реагування на загрози. Крім того, прозорість фінансової діяльності сприяє зміцненню довіри інвесторів і кредиторів, що безпосередньо впливає на фінансову безпеку.

Висновки, що випливають із аналізу, підкреслюють, що фінансова безпека є комплексною категорією, яка інтегрує платоспроможність, фінансову стійкість, кредитоспроможність, прибутковість, інвестиційну спроможність, управління ризиками та інформаційну підтримку. Забезпечення фінансової безпеки стає стратегічним завданням керівництва підприємства, що визначає не лише поточну стабільність, а й довгостроковий розвиток та конкурентоспроможність на ринку.

1.2. Ризики та виклики фінансової безпеки підприємств в умовах економічної невизначеності

Фінансова безпека підприємства визначається як складний інтегральний стан економічної системи компанії, що забезпечує її здатність ефективно

функціонувати та розвиватися, зберігаючи стабільність навіть за умов зовнішніх та внутрішніх загроз. В умовах економічної невизначеності, яка характеризується постійними змінами у макроекономічному середовищі, політичними коливаннями, коливаннями ринкових цін та підвищеною конкуренцією, фінансова безпека стає ключовим показником життєздатності підприємства. Вона відображає здатність компанії зберігати платоспроможність, забезпечувати достатній рівень ліквідності, підтримувати рентабельність і стабільність капіталу. При цьому фінансова безпека виступає комплексним результатом взаємодії фінансового управління, корпоративної культури, системи ризик-менеджменту та ефективної зовнішньоекономічної діяльності.

Сучасна економічна невизначеність в Україні є наслідком численних факторів, серед яких основними є політична нестабільність, зміни законодавчого поля, зовнішньоекономічні санкції та коливання валютних курсів. Ці фактори впливають на фінансові показники підприємств і підвищують ймовірність виникнення кредитних ризиків, коли контрагенти або самі підприємства не можуть своєчасно виконати фінансові зобов'язання. Дослідження Бутенка (2024) підкреслює, що саме економічна турбулентність стає джерелом головних фінансових ризиків для українських компаній, оскільки навіть стабільні підприємства не застраховані від впливу зовнішніх шоків.

Особливу роль у фінансовій безпеці відіграє управління ліквідністю підприємства. Нестача ліквідних ресурсів може призвести до затримок у виплатах за короткостроковими зобов'язаннями та, як наслідок, до зростання фінансових втрат. Харун О. Н. зазначає, що недостатнє планування фінансових потоків у періоди економічної невизначеності здатне створювати критичні ситуації навіть у великих промислових компаніях [44]. Аналіз діяльності підприємств хімічної промисловості України, свідчить про те, що зміни цін на сировину та енергоносії, а також коливання обмінного курсу гривні щодо основних валют впливали на рентабельність та фінансову

стійкість компанії, змушуючи менеджмент впроваджувати додаткові фінансові резерви та інструменти хеджування.

В умовах невизначеності зростає значення ризиків, пов'язаних із зовнішніми фінансовими ринками. Валютні коливання, підвищення ставок облігацій та зміни умов кредитування впливають на доступ підприємств до ресурсів, що може зменшувати ефективність інвестиційних проектів і затримувати розширення виробництва. Водночас економічна невизначеність підвищує операційні ризики, оскільки внутрішні процеси підприємства піддаються додатковому навантаженню: зростає ймовірність помилок у фінансовому обліку, порушення внутрішнього контролю та неефективності управлінських рішень. Ці ризики особливо актуальні для компаній, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, оскільки вони додатково піддаються впливу міжнародних економічних коливань та зміни умов торгівлі.

Паралельно з фінансовими ризиками існують репутаційні та стратегічні загрози. Втрата довіри партнерів, інвесторів або споживачів у кризові періоди може значно погіршити доступ підприємства до ресурсів та ринків збуту. Національний банк України у своєму аналітичному звіті зазначає, що підприємства, які не впроваджують системного підходу до управління фінансовими ризиками та не мають механізмів захисту від кризових ситуацій, демонструють знижену стійкість до зовнішніх економічних шоків [31].

Особливої уваги потребує аналіз впливу технологічних та соціальних факторів. Цифровізація бізнес-процесів і впровадження сучасних інформаційних систем управління фінансами дозволяють підприємствам оперативно реагувати на зміни ринкової кон'юнктури та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Недостатня увага до цих аспектів може створювати додаткові загрози, зокрема через втрату контролю над фінансовими потоками та підвищення ймовірності операційних помилок. Водночас соціальні зміни, такі як коливання попиту, демографічні зміни та доступність кваліфікованих кадрів, безпосередньо впливають на ефективність роботи підприємства та його фінансові показники/

Аналіз практики українських підприємств показує, що успішні компанії здійснюють постійний моніторинг фінансового стану та ризиків, формують резервні фонди, застосовують фінансові інструменти хеджування та активно взаємодіють з державними органами для отримання підтримки у кризові періоди. Варналій З. С., Бондаренко С. М. підкреслюють, що лише комплексний підхід до управління фінансовою безпекою дозволяє зменшити негативний вплив економічної невизначеності та підвищити конкурентоспроможність підприємства [7].

Становлення фінансової безпеки в умовах невизначеності вимагає від підприємств не лише розуміння фінансових ризиків, але й розробки стратегії їх мінімізації, включаючи прогнозування фінансових потоків, адаптивне планування бюджету та розвиток корпоративної культури управління ризиками. Висока складність економічного середовища змушує менеджмент підприємств шукати баланс між фінансовою стабільністю та інвестиційною активністю, зважаючи на ризики, які можуть негативно вплинути на розвиток бізнесу.

У подальшому аналізі слід зазначити, що фінансова безпека підприємства прямо залежить від здатності менеджменту прогнозувати економічні коливання та своєчасно реагувати на негативні тенденції. Економічна невизначеність в Україні має циклічний характер і супроводжується не лише макроекономічними, а й мікроекономічними ризиками, які стосуються окремих підприємств. При цьому сучасні дослідження вказують, що високий рівень внутрішньої організаційної культури та впровадження системи корпоративного управління значно зменшують ймовірність кризових фінансових ситуацій [3]. Особливо це стосується підприємств промислового сектору, де капіталомісткість виробництва та залежність від сировинних ресурсів зумовлюють високий рівень фінансових ризиків.

Українські підприємства постійно піддаються впливу змін вартості енергоресурсів, валютного курсу та умов кредитування. Це змушувало

керівництво застосовувати резервне фінансування та впроваджувати системи управління ризиками для забезпечення ліквідності. Зокрема, компанія використовувала фінансові інструменти хеджування валютних ризиків і планувала закупівлі сировини з урахуванням коливання ринкових цін. Аналіз діяльності цього підприємства демонструє, що ефективне управління фінансовими ризиками дозволяє не лише зменшити втрати у кризові періоди, а й зберегти інвестиційну привабливість для партнерів та кредиторів [7].

Ключовим аспектом фінансової безпеки є здатність підприємства до адаптації в умовах швидких змін ринку та макроекономічного середовища. У цьому контексті особливе значення набуває інформаційна та аналітична підтримка управлінських рішень. Використання сучасних систем планування ресурсів (ERP), цифрових платформ управління фінансами та інструментів прогнозної аналітики дозволяє своєчасно виявляти фінансові ризики та розробляти заходи їх мінімізації. НБУ підкреслює, що компанії, які активно впроваджують цифрові технології управління фінансами, демонструють вищу стійкість до кризових економічних явищ та здатні швидко адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі[31].

Крім макроекономічних і технологічних чинників, суттєвий вплив на фінансову безпеку має політична та регуляторна нестабільність. Зміни у податковій політиці, нові регуляторні вимоги або непередбачувані законодавчі ініціативи можуть створювати додатковий тиск на фінансові ресурси підприємства. Особливо це проявляється у малому та середньому бізнесі, де фінансові резерви обмежені, а можливості для диверсифікації джерел фінансування мінімальні. У великих промислових підприємствах, такі ризики частково нейтралізуються завдяки активній взаємодії з державними органами та кредитними установами, що дозволяє оперативно реагувати на зміни регуляторного середовища.

Соціальні фактори також відіграють важливу роль у забезпеченні фінансової безпеки. Зміни попиту на продукцію, демографічні трансформації, доступність кваліфікованої робочої сили та соціальна стабільність регіонів

впливають на стабільність доходів підприємства. Підприємства, що ігнорують ці аспекти, ризикують втратити частину ринку та зіткнутися з підвищенням собівартості виробництва через нестачу ресурсів або зростання заробітної плати. Водночас активне прогнозування соціальних та ринкових тенденцій дозволяє підприємствам оптимізувати процеси виробництва та управління персоналом, що прямо підвищує рівень фінансової безпеки.

В умовах економічної невизначеності особливе значення набуває інтеграція стратегічного управління з фінансовим плануванням. Підприємства повинні поєднувати аналіз ризиків з плануванням капітальних інвестицій, оцінкою ефективності бізнес-процесів та прогнозуванням фінансових потоків. Світовий досвід свідчить, що компанії, які здійснюють системну оцінку фінансових ризиків і впроваджують превентивні заходи, зберігають фінансову стійкість навіть у кризові періоди та здатні швидко відновлювати виробничі та інвестиційні процеси [40].

Окремо варто виділити роль держави у підтримці фінансової безпеки підприємств. Через створення сприятливого законодавчого середовища, розвиток системи державного фінансування, підтримку інноваційних ініціатив та підвищення фінансової грамотності підприємців держава може суттєво зменшити негативний вплив зовнішніх ризиків. Такий підхід особливо важливий для підприємств, що працюють у високоризикових галузях, де навіть мінімальні економічні коливання можуть спричинити значні фінансові втрати.

Таким чином, фінансова безпека підприємства в умовах економічної невизначеності виступає результатом багаторівневого процесу, який включає управління фінансовими потоками, оцінку та мінімізацію ризиків, адаптацію до зовнішніх змін і застосування сучасних інформаційних та аналітичних інструментів. Системний підхід до управління фінансовою безпекою дозволяє підприємствам не лише зменшувати негативний вплив ризиків, а й формувати стійкі конкурентні переваги, що забезпечує довгостроковий розвиток навіть у нестабільних економічних умовах.

1.3. Методи, інструменти та моделі управління фінансовою безпекою

Управління фінансовою безпекою підприємства є багатоплановим процесом, що вимагає інтеграції різноманітних методів, інструментів та моделей для забезпечення стабільності фінансового стану, зниження ризиків та підвищення конкурентоспроможності. Фінансова безпека підприємства не обмежується лише контролем за платоспроможністю чи ліквідністю; вона охоплює широкий спектр аспектів, включно з прогнозуванням фінансового стану, оцінкою ризиків, моделюванням кризових сценаріїв та розробкою превентивних стратегій реагування.

На стратегічному рівні управління фінансовою безпекою здійснюється через довгострокове фінансове планування та формування стратегії розвитку підприємства. Основою цього процесу є комплексний аналіз внутрішніх ресурсів підприємства, оцінка ринкових тенденцій та макроекономічних прогнозів. Системний аналіз фінансових потоків, структури капіталу та ключових фінансових показників дозволяє виявляти потенційні слабкі місця та ризиковані напрями діяльності.

Наприклад, Харун О. В. підкреслює, що стратегічне управління фінансами включає не лише планування доходів і витрат, а й аналіз ймовірності виникнення кризових ситуацій, що забезпечує своєчасне формування резервних фондів та підтримання достатньої ліквідності[44]. Такий підхід особливо актуальний для українських підприємств, які працюють у нестабільному економічному середовищі з високою волатильністю валютного курсу та інфляційними ризиками.

Додатково, стратегічні методи передбачають використання сценарного планування, що дозволяє оцінювати різні варіанти розвитку подій та прогнозувати фінансові результати за умов зміни ключових економічних показників. Наприклад, підприємства енергетичного сектору України застосовують сценарне моделювання для прогнозування витрат на паливно-

енергетичні ресурси та оцінки впливу коливання тарифів на рентабельність виробництва.

Оцінка ризиків є центральним елементом управління фінансовою безпекою. Вона передбачає систематичне визначення потенційних загроз для фінансового стану підприємства та прийняття обґрунтованих управлінських рішень. До основних методів належать:

- фінансово-аналітичні методи, що включають аналіз ключових коефіцієнтів ліквідності, платоспроможності, рентабельності та фінансової стійкості. Ці показники дозволяють виявляти зони підвищеного ризику та оцінювати фінансовий потенціал підприємства.
- порівняльний аналіз, що передбачає зіставлення фінансових показників підприємства з середніми галузевими значеннями або з даними конкурентів. Це дає змогу виявляти відхилення та ризиковані сфери діяльності.
- аналіз грошових потоків, який дозволяє прогнозувати платоспроможність і своєчасність виконання фінансових зобов'язань.
- матричні методи оцінки ризиків, включно з побудовою матриці фінансових ризиків, що класифікує загрози за рівнем ймовірності та потенційним впливом на діяльність підприємства.

Практичне застосування таких методів у вітчизняних підприємствах, демонструє ефективність систем раннього попередження фінансових ризиків, які базуються на моніторингу критично важливих показників і дозволяють своєчасно реагувати на фінансові відхилення. Шевчук В. О. зазначає, що системний аналіз фінансових даних дає змогу передбачати можливі кризові ситуації та визначати напрями для корекційних заходів, що значно підвищує ефективність управління [46].

Сучасні інструменти прогнозування та моделювання фінансової безпеки включають широкий спектр методів статистичного аналізу, економетричного моделювання, сценарного планування та використання індикаторів раннього попередження. Використання цих інструментів дозволяє підприємствам

оцінювати вплив зовнішніх факторів, таких як коливання ринку, зміни валютних курсів, динаміка цін на ресурси та інші макроекономічні фактори, що можуть впливати на фінансову стабільність. Національний банк України відзначає, що застосування сучасних аналітичних моделей управління фінансами значно підвищує здатність підприємств протистояти економічним шокам та скорочує час, необхідний для прийняття стратегічно важливих рішень[31].

Використання економетричних моделей дозволяє підприємствам кількісно оцінювати ймовірність фінансових ризиків та прогнозувати потенційні кризові ситуації. Наприклад, українські агропромислові компанії застосовують моделі регресійного аналізу для прогнозування обсягів виробництва та доходів у разі змін кліматичних умов або цін на сировину.

Сценарне моделювання фінансових потоків допомагає оцінювати наслідки різних управлінських рішень і планувати резерви капіталу. Такі підходи широко застосовуються у світовій практиці для оцінки стійкості підприємства до макроекономічних та галузевих шоків [31].

Фінансовий контроль є невід'ємною складовою управління фінансовою безпекою. Він забезпечує постійний моніторинг фінансового стану та своєчасне виявлення відхилень від планових показників. Основні аспекти контролю включають:

- аналіз бюджету та грошових потоків;
- моніторинг дебіторської та кредиторської заборгованості;
- оцінку ефективності інвестиційних проектів;
- проведення внутрішнього та зовнішнього аудиту.

Такий підхід дозволяє вчасно виявляти відхилення від планових показників та застосовувати коригувальні заходи, що забезпечує стабільність фінансового стану підприємства навіть у періоди економічної нестабільності. Систематичне застосування фінансового контролю та аудиту підвищує адаптивність підприємства до змін зовнішнього середовища та дозволяє зменшувати ризики виникнення фінансових криз.

Однією з ключових складових управління фінансовою безпекою є моделювання ризиків, яке інтегрує дані про фінансові, ринкові та операційні загрози. Методика побудови матриці фінансових ризиків дозволяє класифікувати ризики за ймовірністю виникнення та рівнем негативного впливу, визначати пріоритетні напрями для реагування та приймати рішення щодо оптимізації капіталу. Сучасні моделі ризик-менеджменту включають:

- матричне моделювання, яке визначає пріоритетні ризики за ймовірністю виникнення та рівнем впливу;
- статистичні моделі, що оцінюють ймовірність дефолту чи фінансових втрат;
- системи раннього попередження, що автоматично сигналізують про критичні відхилення ключових фінансових показників;
- інформаційні платформи ризик-менеджменту, що дозволяють аналізувати великі масиви даних та приймати обґрунтовані управлінські рішення [6].

Впровадження таких моделей дозволяє підприємствам не лише реагувати на наявні загрози, а й проактивно запобігати потенційним кризовим ситуаціям.

Особливу увагу слід приділити інтеграції внутрішніх та зовнішніх інструментів управління фінансовою безпекою. Внутрішні механізми включають аудит, бюджетування, планування грошових потоків, страхування ризиків та аналіз фінансових показників, тоді як зовнішні передбачають взаємодію з банками, державними органами, інвесторами та іншими стейкхолдерами. Така інтеграція забезпечує комплексний підхід до управління ризиками та дозволяє підприємствам оперативно реагувати на зміни ринкових умов та непередбачувані обставини.

Сучасні інформаційні технології відіграють ключову роль у забезпеченні фінансової безпеки. Використання спеціалізованих програмних продуктів, аналітичних платформ та систем підтримки прийняття рішень дозволяє:

- автоматизувати моніторинг фінансових показників;
- обробляти великі обсяги даних у реальному часі;
- підвищити точність прогнозування фінансових ризиків;
- застосовувати алгоритми машинного навчання для прогнозування поведінки ринку.

У світовій практиці широко застосовуються моделі раннього попередження та фінансового стрес-тестування, що дозволяють оцінити стійкість підприємства до кризових сценаріїв. Вони включають:

- аналіз чутливості фінансових показників до змін ринку та внутрішніх факторів;
- прогнозування ліквідності та платоспроможності;
- моделювання різних сценаріїв розвитку подій.

Українські підприємства все активніше впроваджують подібні методики, що відповідає сучасним стандартам корпоративного управління та управління ризиками.

Таким чином, методи, інструменти та моделі управління фінансовою безпекою формують інтегровану систему, яка забезпечує комплексний підхід до оцінки ризиків, прогнозування фінансового стану, контролю ключових показників та адаптації до змін зовнішнього середовища. Ефективне застосування цих підходів дозволяє підприємствам не лише реагувати на наявні загрози, а й проактивно запобігати кризовим ситуаціям, забезпечуючи стабільність, конкурентоспроможність та довгостроковий розвиток.

Висновки до розділу 1

Аналіз теоретичних аспектів управління фінансовою безпекою підприємства дозволяє зробити висновок про те, що фінансова безпека є комплексною категорією, яка інтегрує економічні, фінансові та стратегічні компоненти діяльності підприємства. Вона виступає ключовим фактором

забезпечення стабільності та життєздатності компанії, оскільки характеризує здатність підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання, ефективно використовувати ресурси та протистояти негативному впливу зовнішніх і внутрішніх загроз.

Фінансова безпека підприємства формується на основі взаємопов'язаних складових, серед яких платоспроможність, фінансова стійкість, кредитоспроможність, прибутковість та інвестиційна активність. Платоспроможність є базовим показником фінансової безпеки, оскільки своєчасне виконання зобов'язань забезпечує довіру кредиторів та стабільність операційної діяльності. Фінансова стійкість забезпечує баланс між власним і позиковим капіталом, оптимальну структуру активів та пасивів, а також захист від ризику банкрутства. Інвестиційна спроможність визначає можливості підприємства щодо модернізації виробництва, впровадження інновацій та підвищення конкурентоспроможності, тоді як кредитоспроможність відображає довіру фінансових установ та здатність залучати необхідні ресурси для розвитку. Прибутковість виступає джерелом формування фінансових резервів і забезпечує довгострокову стабільність, що особливо важливо в умовах економічної невизначеності.

Управління фінансовою безпекою неможливе без системного підходу до ідентифікації та мінімізації фінансових ризиків. Сучасні підприємства стикаються з різноманітними ризиками, серед яких кредитні, валютні, процентні, інфляційні, податкові та інвестиційні. Ефективне управління ризиками передбачає їх систематичну оцінку, прогнозування та використання превентивних заходів для зменшення негативного впливу на фінансову стабільність. Важливим є також забезпечення інформаційної складової фінансової безпеки, що включає достовірну фінансову звітність, внутрішній контроль та аудит, а також використання сучасних інформаційних і аналітичних технологій для моделювання фінансових потоків та прогнозування ризиків.

Економічна турбулентність, коливання валютних курсів, політичні ризики, нестабільність податкового та регуляторного середовища, зміни попиту та соціальні трансформації значно підвищують ймовірність виникнення фінансових загроз. Ефективне управління фінансовими ризиками, формування резервних фондів та застосування інструментів хеджування дозволяють підприємствам підтримувати ліквідність, зберігати інвестиційну привабливість і оперативно реагувати на кризові ситуації. Крім того, інтеграція стратегічного управління та фінансового планування дозволяє підприємствам адаптуватися до змін зовнішнього середовища, мінімізувати втрати та забезпечувати довгостроковий розвиток.

Методи, інструменти та моделі управління фінансовою безпекою формують комплексну систему, що включає стратегічне фінансове планування, фінансово-аналітичні методи, аналіз грошових потоків, порівняльний аналіз, матричне моделювання ризиків, системи раннього попередження та сучасні інформаційні платформи. Застосування економетричних моделей, сценарного планування, фінансового стрес-тестування та аналітичних платформ дозволяє підприємствам оцінювати потенційні загрози, прогнозувати фінансовий стан та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Інтеграція внутрішніх і зовнішніх інструментів управління, включаючи аудит, бюджетування, страхування ризиків та взаємодію з банками, державними органами і інвесторами, забезпечує комплексний підхід до управління ризиками та підвищує стійкість підприємства до кризових ситуацій.

Таким чином, результати теоретичного аналізу підтверджують, що фінансова безпека є ключовим елементом ефективного функціонування та розвитку підприємства, особливо в умовах економічної нестабільності та зовнішніх викликів. Забезпечення фінансової безпеки вимагає комплексного підходу, що інтегрує економічні, фінансові, інвестиційні та інформаційні складові, використання сучасних методів прогнозування та контролю, а також активне управління ризиками. Такий підхід дозволяє підприємствам не лише

реагувати на наявні загрози, а й проактивно запобігати кризовим ситуаціям, формуючи стабільні конкурентні переваги, забезпечуючи довгостроковий розвиток і збереження стійкості у динамічному економічному середовищі.

Отже, забезпечення фінансової безпеки стає стратегічним завданням керівництва підприємства, оскільки від рівня її реалізації безпосередньо залежать платоспроможність, ліквідність, рентабельність та інвестиційна спроможність компанії. Інтеграція теоретичних знань з практичними інструментами управління дозволяє підприємствам адаптуватися до нестабільного макроекономічного середовища, зменшувати негативні наслідки ризиків і забезпечувати сталий розвиток на конкурентному ринку. Таким чином, фінансова безпека виступає не лише механізмом стабілізації поточного фінансового стану, а й фундаментом довгострокової конкурентоспроможності та економічної стабільності підприємства.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА СТАНУ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ТДВ «ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ХІМІЧНИЙ ЗАВОД»

2.1. Характеристика формування фінансових ресурсів та фінансової стійкості товариства

ТДВ «Чернівецький хімічний завод» протягом тривалого часу займає провідне місце у виробництві хімічної продукції на території Буковини, забезпечуючи стабільну присутність на внутрішньому ринку та здійснюючи експортні поставки. Підприємство розвило власну мережу фірмових торгових точок, серед яких «Дім фарб», павільйони на ринках «Газкомплектприлад», «Нива», «Карпати» та магазин «Буковинські фарби», що забезпечує прямий контакт із споживачем та розширює ринкову присутність продукції.

Організаційно-правова форма підприємства – товариство з додатковою відповідальністю, де вищим органом управління є загальні збори учасників, а виконавчим органом – генеральний директор. Як самостійний суб'єкт господарювання, підприємство має юридичну особу, власний баланс, розрахункові та інші банківські рахунки, печатку, фірмові бланки та реквізити, що забезпечує легітимність фінансових операцій та прозорість у веденні господарської діяльності.

Основним напрямом діяльності товариства є виробництво лакофарбової продукції, проте в установчих документах закріплено низку додаткових КВЕД, серед яких: виробництво машин і устаткування загального призначення, виробництво фарб, лаків, друкарської фарби та мастик, оптова та роздрібна торгівля, вантажні автомобільні перевезення, надання в оренду та експлуатацію нерухомого майна, а також будівництво житлових і нежитлових об'єктів. Така диверсифікація економічної діяльності сприяє зниженню ризиків, пов'язаних із залежністю від одного джерела доходів, що безпосередньо впливає на рівень фінансової безпеки підприємства.

Фінансування діяльності ТДВ «Чернівецький хімічний завод» здійснюється за рахунок різних джерел: початкових внесків учасників, а також накопичених фінансових ресурсів із нерозподіленого прибутку. Склад та структура капіталу, співвідношення власних і позикових коштів забезпечують безперервність господарської діяльності, фінансову стійкість та платоспроможність, табл. 2.1. Ефективне управління капіталом і раціональна структура фінансових ресурсів дозволяють підприємству своєчасно виконувати зобов'язання, підтримувати ліквідність і створювати фінансові резерви, що є ключовими елементами забезпечення фінансової безпеки.

Таблиця 2.1

Динаміка джерел формування капіталу
ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2020–2024рр.

Показники	Роки, тис. грн					Відхилення (+,-) 2024/ 2020 рр.		Відхилення (+,-) 2024/ 2023 рр.	
	2020	2021	2022	2023	2024	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Власний капітал	47645	53865	65733	61777	64774	17129	35,95	2997	4,85
Позиковий капітал	3466	4184	5882	9657	7458	3992	115,18	-2199	-22,77
Всього	51111	58049	71615	71434	71932	20821	40,74	498	0,70

За період 2020–2024 років на підприємстві ТДВ «Чернівецький хімічний завод» спостерігається позитивна динаміка у формуванні капіталу. Власний капітал за цей час збільшився з 47 645 тис. грн до 64 774 тис. грн, що свідчить про поступове зміцнення фінансової автономії підприємства, підвищення результативності діяльності та, ймовірно, реінвестування прибутку. Зростання на 17 129 тис. грн, або майже на 36 відсотків, підтверджує здатність підприємства формувати внутрішні джерела фінансування. Навіть у порівнянні з попереднім роком зафіксовано збільшення власного капіталу на 2 997 тис. грн, що демонструє стабільність фінансових результатів.

Динаміка позикового капіталу є більш коливальною. Загалом за п'ятирічний період його обсяг зріс більш ніж удвічі - з 3 466 тис. грн до 7 458 тис. грн. Це може вказувати на активніше залучення боргових ресурсів у попередні роки для підтримки операційної діяльності або реалізації інвестиційних планів. Водночас у 2024 році спостерігається скорочення позикових коштів у порівнянні з 2023 роком на 2 199 тис. грн. Така тенденція може бути наслідком часткового погашення зобов'язань або зменшення потреби у зовнішньому фінансуванні, що розцінюється як позитивна зміна з позицій фінансової стійкості.

Загальна сума капіталу підприємства протягом аналізованого періоду також зростає. Якщо у 2020 році вона становила 51 111 тис. грн, то у 2024 році досягла 71 932 тис. грн. Таким чином, приріст перевищив 20 млн грн, а темп збільшення наблизився до 41 відсотка. Однак у 2024 році відзначається уповільнення темпу приросту загального капіталу порівняно з попереднім роком, оскільки різниця становить лише 498 тис. грн, або 0,7 відсотка. Це може свідчити про зменшення активності у залученні як власних, так і позикових фінансових ресурсів або стабілізацію фінансових потоків.

Для характеристики структури джерел формування капіталу хімічного заводу побудуємо гістограму, рис. 2.1.

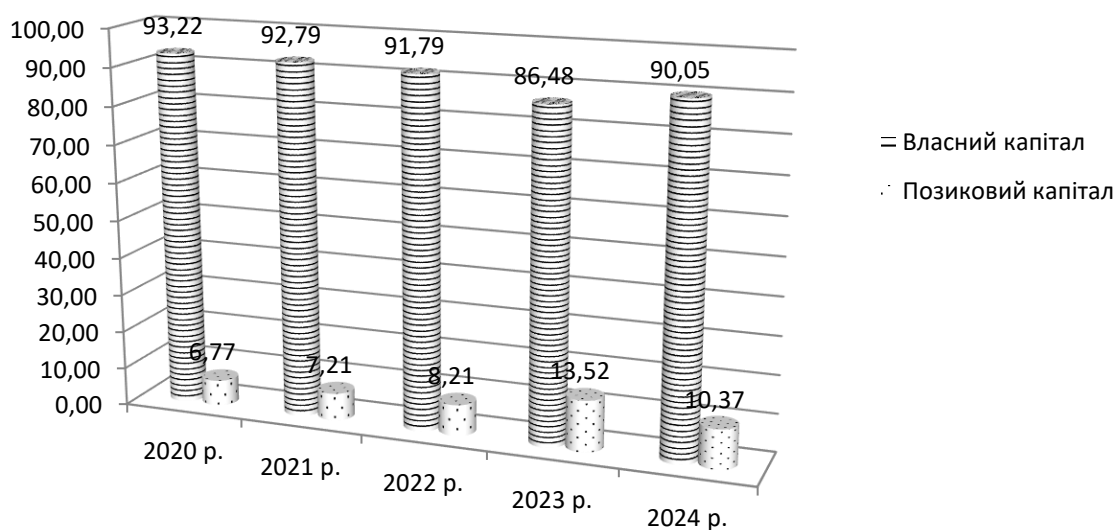

Рис. 2.1. Динаміка структури формування капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2020–2024 рр., %

Упродовж 2020–2024 років у структурі капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» стабільно домінують власні кошти, частка яких утримується в межах 86–93%. Обсяг залучених позикових ресурсів коливається на рівні 6–13%, що свідчить про незначну залежність підприємства від зовнішнього фінансування. Загальна пропорція джерел формування капіталу залишається практично сталою протягом усього періоду дослідження, за винятком 2023 року, коли зафіксовано збільшення частки позикового капіталу.

Структура капіталу вказує на переважання власних джерел над позиковими, що формує достатній рівень фінансової незалежності підприємства. Зростання частки власного капіталу у загальній сумі фінансових ресурсів дозволяє зменшувати залежність від зовнішніх кредиторів і підвищувати рівень платоспроможності. Незважаючи на те, що позиковий капітал демонстрував різке зростання у попередні роки, його скорочення у 2024 році вказує на коригування фінансової стратегії та обмеження боргового навантаження.

Поглиблене дослідження змін і структури власного капіталу підприємства дозволить визначити рівень його фінансової безпеки в аналізовані роки. Для оцінки складу та динаміки власного капіталу товариства з додатковою відповідальністю доцільно сформувати таблицю 2.2.

Таблиця 2.2

Склад власного капіталу
ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2020–2024 рр.

Показники	Роки, тис. грн					Відхилення (+,-) 2024/ 2020 рр.	
	2020	2021	2022	2023	2024	тис. грн.	%
Зареєстро- ваний капітал	1474	1474	1474	1474	1474	0	0
Резервний капітал	485	485	485	485	485	0	0
Нерозподі- лений прибуток	45686	51906	63774	59818	62815	17129	37,49
Всього	47645	53865	65733	61777	64774	17129	35,95

Структура власного капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» протягом 2020–2024 років характеризується високою стабільністю за окремими його складовими та суттєвим зростанням за ключовою статтею – нерозподіленим прибутком. Зареєстрований капітал упродовж усього періоду залишається незмінним і становить 1474 тис. грн, що свідчить про відсутність рішень щодо його збільшення або зменшення з боку власників. Аналогічно стабільним є резервний капітал, обсяг якого фіксується на рівні 485 тис. грн, без змін у досліджуваній період.

Найбільш динамічною складовою виступає нерозподілений прибуток. Його сума зростає з 45 686 тис. грн у 2020 році до 62 815 тис. грн у 2024 році. Абсолютне зростання становить 17 129 тис. грн, що відповідає приросту на 37,49%. Така тенденція свідчить про прибутковість діяльності підприємства, ефективне використання фінансових ресурсів та можливе спрямування отриманих коштів на розвиток без залучення зовнішніх джерел. Незначне зниження цього показника у 2023 році є тимчасовим явищем, яке не вплинуло на загальну позитивну динаміку.

Загалом за рис. 2.1 структура власного капіталу демонструє орієнтацію підприємства на накопичення внутрішніх фінансових ресурсів, що є важливим чинником забезпечення фінансової безпеки та зниження залежності від зовнішнього фінансування.

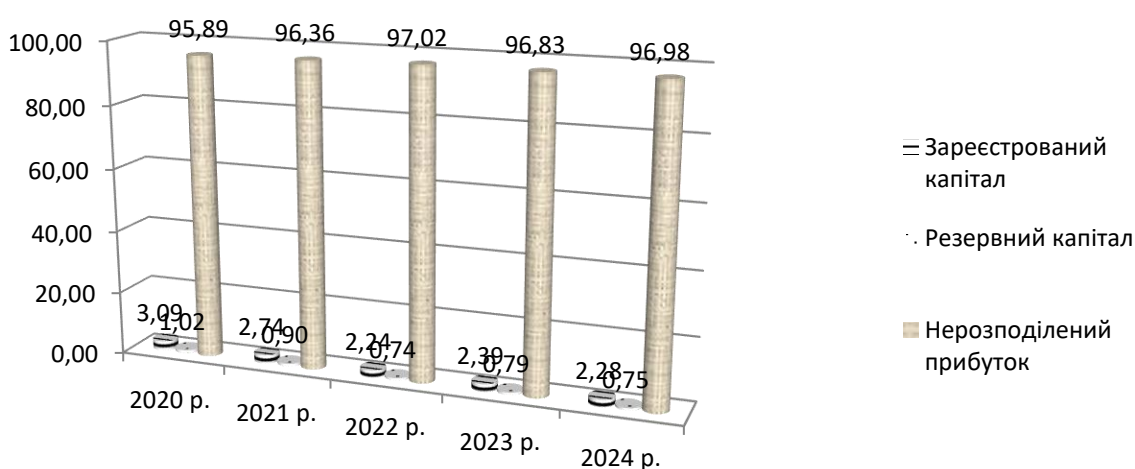

Рис. 2.2. Динаміка складу джерел формування власного капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2020–2024 рр., %

Загалом спостерігаємо, що зареєстрований (статутний) капітал займає незначну питому вагу у власному капіталі від 2 до 3%. Ще менша питома вага резервного капіталу, біля 1%. У складі власного капіталу найбільша частка належить нерозподіленому прибутку: 2020 р. його питома вага становила 95,89%, у 2024 р. – 96,98%. Тобто спостерігається тенденція його щорічного зростання.

Впродовж всього періоду дослідження ТДВ «Чернівецький хімічний завод» як для покриття тимчасової розбіжності позитивного і негативного грошового потоку, так і для масштабування обсягів діяльності використовує позикові ресурси, табл. 2.3.

Таблиця. 2.3.

Динаміка позикових джерел формування капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2020 – 2024 рр.

Показники	На кінець звітної року, тис. грн.					Відхилення за			
						2024-2020 рр.		2024-2022 рр.	
	2020	2021	2022	2023	2024	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Цільове фінансування	84	0	0	0	0	-84	-100,0	0	0
Короткострокові кредити банків	500	0	1000	1200	0	-500	-100,0	-1200	-100,0
Поточна кредиторська заборгованість за товари	583	1336	961	2062	134	-449	-77,02	-1928	-93,50
Інша поточна заборгованість	2299	2848	3921	6395	7024	4725	205,52	629	9,84
Разом	3466	4184	5882	9657	7158	3692	106,52	-2499	-25,88

Структура та динаміка позикового капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» протягом 2020–2024 років демонструють як скорочення окремих статей зобов'язань, так і зростання інших, що вказує на перегляд фінансової політики підприємства.

Цільове фінансування, яке у 2020 році становило 84 тис. грн, повністю зникло вже з 2021 року. Його скорочення на 100% може свідчити про

завершення програм фінансування або відсутність потреби в таких коштах надалі.

Короткострокові банківські кредити використовувалися підприємством епізодично. У 2020 році їх обсяг становив 500 тис. грн, у 2022 році – 1 000 тис. грн, а у 2023 році – 1 200 тис. грн. Проте у 2024 році підприємство повністю відмовилося від кредитних ресурсів банків. Порівняно з 2020 роком скорочення становить 500 тис. грн (–100%), а в порівнянні з 2022 роком — 1 200 тис. грн (також –100%). Це може свідчити про зменшення боргового навантаження або перехід до самофінансування.

Поточна кредиторська заборгованість за товари демонструє нестабільну динаміку: зростання у 2021 році, скорочення у 2022, суттєве збільшення у 2023 році, та різке падіння у 2024 році до 134 тис. грн. За п'ять років її обсяг зменшився на 449 тис. грн (–77,02%), а порівняно з 2022 роком – на 1 928 тис. грн (–93,50%). Така тенденція може свідчити про своєчасніші розрахунки з постачальниками або зміну умов співпраці.

Єдиною статтею, яка системно зростає, є інша поточна заборгованість. Вона збільшилася з 2 299 тис. грн у 2020 році до 7 024 тис. грн у 2024 році. Приріст становить 4 725 тис. грн, або 205,52%. У порівнянні з 2022 роком збільшення теж спостерігається, але менш інтенсивне - на 629 тис. грн, або 9,84%. Це може бути пов'язано зі зобов'язаннями перед бюджетом, персоналом чи іншими контрагентами.

Отже, підприємство поступово відмовляється від банківських кредитів та цільового фінансування, водночас скорочуючи кредиторську заборгованість за товари. Збільшення інших поточних зобов'язань може вказувати на накопичення короткострокових боргів перед різними контрагентами. Загалом динаміка позикового капіталу свідчить про зміни у структурі фінансових зобов'язань та пошук більш гнучких джерел фінансування.

Динаміка складу основних джерел формування позикового капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» відображена на малюнку 2.3.

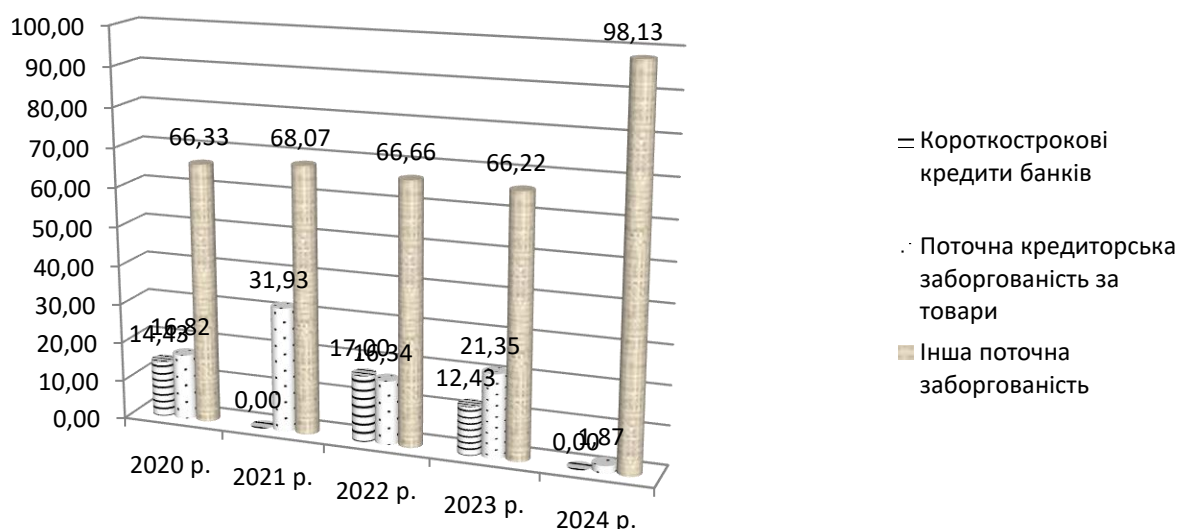

Рис. 2.3. Динаміка структури основних джерел формування позикового капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2020–2024 рр., %

Структура позикового капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у 2020–2024 роках зазнала помітних змін, що відображає трансформацію підходів підприємства до залучення зовнішніх фінансових ресурсів. На початку періоду короткострокові банківські кредити становили помітну частку позикового капіталу – 22,2%, однак уже в 2021 році їхня частка зникла повністю. Пізніше, у 2022 та 2023 роках, підприємство знову звернулося до кредитування: у 2022 р. – 17%, у 2023 р. – 12,43%. Поточна кредиторська заборгованість за товари демонструє нестійку динаміку. Якщо у 2020 році вона становила близько 16 % у структурі позикових коштів, то вже через рік її частка суттєво зросла. У наступні два роки знову відбулося зменшення та повторне зростання, що свідчить про зміну умов взаємодії з постачальниками та рівень фінансової гнучкості підприємства. Найбільш показовим є 2024 рік, коли ця складова майже повністю втратила своє значення, що може бути наслідком скорочення товарних зобов'язань або переходу на інші форми розрахунків.

Найбільш стабільний і водночас домінуючий елемент позикового капіталу протягом усього періоду представлений іншою поточною заборгованістю. Протягом 2020–2023 років її частка залишалася на рівні понад двох третин, демонструючи відносну сталість у структурі боргових ресурсів.

Проте у 2024 році спостерігалось різке зростання до майже повного домінування, що може свідчити про накопичення внутрішніх зобов'язань перед персоналом, бюджетом, соціальними фондами або іншими контрагентами. Такий перерозподіл всередині структури позикового капіталу може як забезпечувати короткострокову фінансову гнучкість, так і створювати потенційні ризики для фінансової безпеки в разі несвоєчасного виконання зобов'язань.

Формування капіталу безпосередньо впливає на рівень фінансової стійкості підприємства. Її оцінювання доцільно проводити у двох площинах: спочатку визначається тип фінансової стійкості, а далі здійснюється розрахунок відносних показників, що її характеризують. Інформацію щодо типу фінансової стійкості ТДВ «Чернівецький хімічний завод» подано у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Визначення типу фінансової стійкості
ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у 2020 - 2024 рр., тис. грн

№	Показники	На кінець 2020 р.	На кінець 2021 р.	На кінець 2022р. о	На кінець 2023р.	На кінець 2024р.	Відхилення (+,-) 2024 до 2020 рр.
1	Оборотний капітал	41733	46794	58926	58366	59480	17747
2	Поточні зобов'язання	3298	4184	5882	9657	7158	3860
3	Власний оборотний капітал (р. 1 - р. 2)	38435	42610	53044	48709	52322	13887
4	Запаси	14854	14475	24389	28727	24812	9958
5	Надлишок (+) або нестача (-) власного оборотного капіталу (р. 3 - р. 4)	23581	28135	28655	19982	27510	3929
	Тип фінансової стійкості підприємства	Абсолютно стійкий фінансовий стан	Абсолютно стійкий фінансовий стан	Абсолютно стійкий фінансовий стан	Абсолютно стійкий фінансовий стан	Абсолютно стійкий фінансовий стан	

У 2020–2024 роках ТДВ «Чернівецький хімічний завод» переважно забезпечує свою діяльність за рахунок власних фінансових ресурсів. Завдяки цьому, навіть за наявності значного обсягу виробничих запасів, підприємство зберігає повну фінансову стійкість. Дані таблиці 2.4 підтверджують, що обсяг власного оборотного капіталу є достатнім для покриття потреб у формуванні запасів. Таким чином, протягом усього аналізованого періоду фінансова стійкість підприємства визначається як абсолютна.

У таблиці 2.5 представлено основні показники фінансової стійкості хімічного заводу.

Таблиця 2.5

Показники фінансової стійкості
ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у 2020–2024 рр.

Показники	Роки					Відхилення (+,-) 2024/ 2020 рр.
	2020	2021	2022	2023	2024	
Коефіцієнт фінансової стабільності	13,75	12,87	11,18	6,4	8,69	-5,06
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,93	0,93	0,92	0,86	0,9	-0,03
Коефіцієнт фінансової залежності	1,07	1,08	1,09	1,16	1,11	0,04
Коефіцієнт фінансового ризику	0,07	0,07	0,09	0,16	0,12	0,05

Аналізуючи показники фінансової стійкості ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у 2020–2024 роках, можна зробити кілька важливих висновків щодо змін у структурі фінансування та рівні фінансової безпеки підприємства. Коефіцієнт фінансової стабільності демонструє зниження з 13,75 у 2020 році до 8,69 у 2024 році, що свідчить про поступове зменшення частки власного капіталу в структурі активів або про збільшення залучених зобов'язань. Незважаючи на те, що відхилення становить -5,06, значення коефіцієнта все ще залишається достатнім для оцінки стійкості, проте тенденція зниження

вказує на необхідність підвищення контролю за фінансовою дисципліною та раціональнішим управлінням капіталом.

Коефіцієнт фінансової незалежності коливався в межах 0,93–0,86 у період з 2020 по 2023 рік і дещо зріс до 0,9 у 2024 році. Невелике відхилення - 0,03 свідчить про стабільність власного капіталу підприємства, що забезпечує певну незалежність від позикових джерел фінансування. Паралельно коефіцієнт фінансової залежності показує мінімальне зростання з 1,07 у 2020 році до 1,11 у 2024 році, що підтверджує, що підприємство залишається в цілому контрольованим щодо зовнішніх фінансових ресурсів, і залежність від позик не перевищує допустимих меж.

Коефіцієнт фінансового ризику демонструє помірне зростання з 0,07 у 2020 році до 0,12 у 2024 році, що відображає невелике підвищення потенційної загрози для платоспроможності підприємства. Проте значення цього показника залишається низьким, що свідчить про ефективність заходів фінансового контролю та здатність підприємства своєчасно реагувати на можливі ризики.

В цілому, аналіз динаміки фінансових показників ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за п'ятирічний період свідчить про збереження стабільного фінансового стану, хоча відзначається тенденція до зниження фінансової стабільності та невелике збільшення ризику. Підприємство зберігає достатню частку власного капіталу та контроль над залученими ресурсами, що дозволяє підтримувати фінансову безпеку та забезпечувати стійкий розвиток, однак потребує продовження моніторингу та оптимізації структури капіталу

2.2. Оцінка складу майна та його впливу на ліквідність та платоспроможність підприємства

Оцінка складу майна підприємства є ключовим чинником забезпечення його фінансової безпеки, оскільки визначає здатність активів своєчасно

покривати зобов'язання. Раціональна структура майна безпосередньо впливає на ліквідність і платоспроможність, що дозволяє мінімізувати фінансові ризики та підтримувати стабільний розвиток підприємства. Простежимо зміну складу майна ТДВ «Чернівецький хімічний завод», табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Склад активів ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2020–2024 рр.

Показники	Роки, тис. грн					Зміна (+,-) 2024/2020 рр.		Зміна(+,-) 2024/2023рр.	
	2020	2021	2022	2023	2024	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Необоротні активи	9378	11255	12689	13068	12452	3074	32,78	-616	-4,71
Оборотні активи	41733	46794	58926	58366	59480	17747	42,53	1114	1,91
Всього активів	51111	58049	71615	71434	71932	20821	40,74	498	0,70

Аналізуючи склад активів ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за період 2020–2024 років, можна відзначити суттєві зміни як у структурі, так і в загальному обсязі майна підприємства. Необоротні активи збільшувалися з 9 378 тис. грн у 2020 році до 13 068 тис. грн у 2023 році, проте у 2024 році відбулося їх незначне зменшення до 12 452 тис. грн, що складає падіння на 616 тис. грн або 4,71 % порівняно з попереднім роком. Загалом за п'ятирічний період приріст необоротних активів склав 3 074 тис. грн або 32,78 %, що свідчить про поступове збільшення вкладень у довгострокові ресурси та модернізацію основних засобів підприємства, хоча тимчасове зменшення у 2024 році може вказувати на їх переоцінку або часткову ліквідацію.

Оборотні активи демонструють стійку тенденцію до зростання, збільшившись з 41 733 тис. грн у 2020 році до 59 480 тис. грн у 2024 році. Приріст за весь період склав 17 747 тис. грн або 42,53 %, при цьому зростання у 2024 році порівняно з 2023 роком було помірним – лише 1,91 %, що свідчить про стабілізацію обігових ресурсів. Даний тренд відображає активну політику підприємства щодо підтримки ліквідності та забезпечення безперервності

виробничого процесу, оскільки оборотні активи безпосередньо впливають на здатність покривати поточні зобов'язання.

Загальна вартість активів зросла з 51 111 тис. грн у 2020 році до 71 932 тис. грн у 2024 році, що складає приріст 20 821 тис. грн або 40,74 %. При цьому річне збільшення у 2024 році порівняно з 2023 роком становило 498 тис. грн, або 0,70 %, що свідчить про стабільність балансової структури підприємства. Підвищення загальної вартості активів у поєднанні зі збільшенням оборотних активів забезпечує зміцнення фінансової стійкості та підвищення фінансової безпеки підприємства, оскільки створює резерв для покриття зобов'язань і підтримки платоспроможності навіть у умовах економічної нестабільності.

На рисунку 2.4. зображена структура активів ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2020-2024 рр.

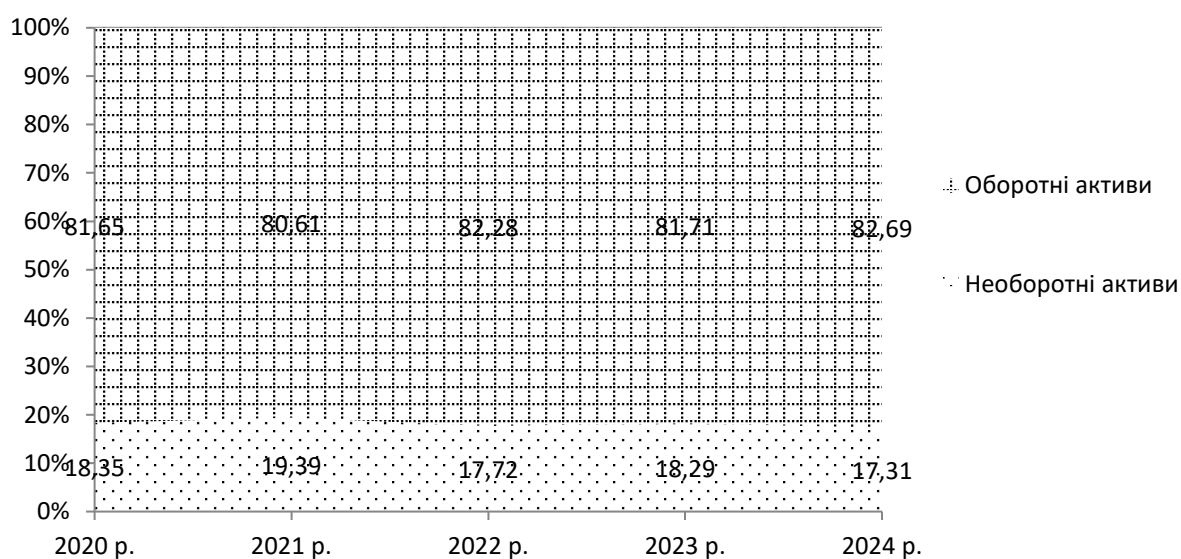

Рис. 2.4. Структура активів ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2020-2024 рр.

Структура активів ТДВ «Чернівецький хімічний завод» суттєво відрізняється від типової структури активів виробничого підприємства. Частка необоротних активів залишається невеликою, у 2020 році вона становила 18,35%, а до 2024 року знизилася до 17,31%, що свідчить про відсутність суттєвого нарощування виробничого потенціалу. Водночас оборотні активи

займають домінуючу частку у структурі, і за п'ятирічний період їх питома вага збільшилася з 81,65% до 82,69%.

Склад основного капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» наведено в таблиці 2.7. Основний капітал підприємства формують переважно основні засоби, поряд із невеликою часткою нематеріальних активів та незавершених капітальних інвестицій. У період 2020–2024 років вартість нематеріальних активів знизилася на 74,19%, тоді як обсяг незавершених капітальних інвестицій зріс на 140,71%, що пояснюється введенням в експлуатацію нових основних засобів. Вартість основних засобів у 2024 році порівняно з 2020 роком зросла на 32,78%.

Таблиця 2.7

Склад основного капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод»
за 2020-2024 рр.

Показники	На кінець року, тис. грн.					Відхилення за 2020-2024 рр.	
	2020	2021	2022	2023	2024	тис. грн.	%
Нематеріальні активи	31	36	27	17	8	-23	-74,19
Незавершені капітальні інвестиції	226	2377	206	485	544	318	140,71
Основні засоби	9121	8842	12456	12566	11900	2779	30,47
Основний капітал	9378	11255	12689	13068	12452	3074	32,78

На рисунку 2.5. можна побачити структуру основного капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2020-2024 рр.

Основний капітал підприємства формують насамперед основні засоби, що становлять більшу частину матеріальної бази та визначають виробничий потенціал. У 2020 році їх питома вага у структурі основного капіталу становила 97,26%. До 2024 року цей показник дещо знизився до 95,57%, що можна пояснити одночасним збільшенням частки незавершених капітальних інвестицій та нематеріальних активів.

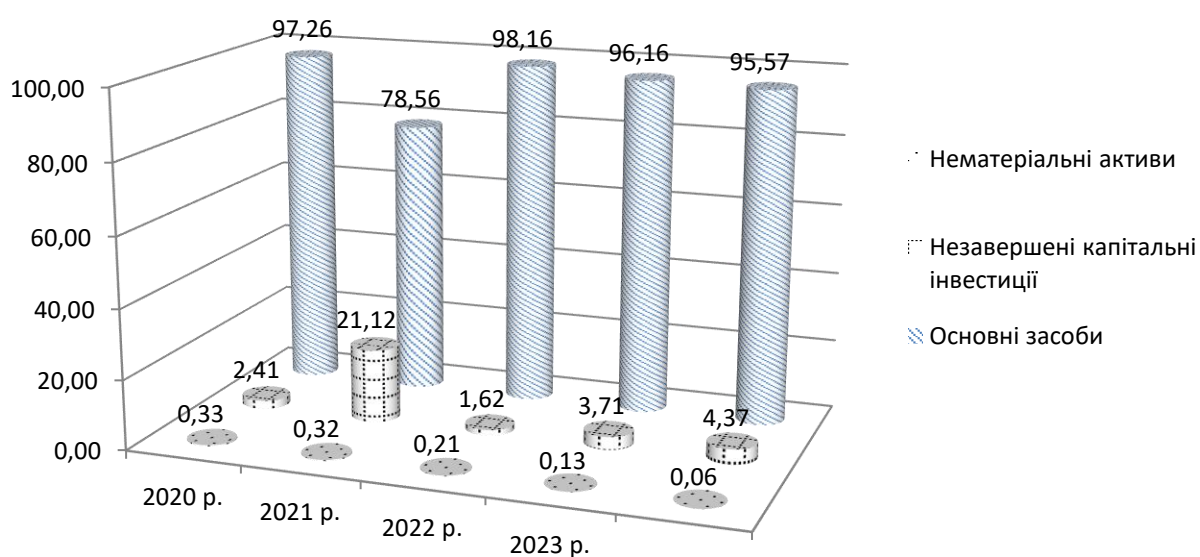

Рис. 2.5. Структура основного капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2020-2024 рр., %

Для повної характеристики фінансової безпеки підприємства проаналізуємо значиму частину активів хімічного заводу - оборотні активи, табл.2.6.

Таблиця 2.6

Склад оборотних активів ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2020–2024 рр.

Показники	Роки, тис. грн					Відхилення (+,-) 2024/2020 рр.	
	2020 р.	2021р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	тис. грн.	%
Запаси	14854	14475	24389	28727	24812	9958	67,04
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	4736	10331	1134	6114	3548	-1188	-25,08
Дебіторська заборгованість за розрахунками	665	1923	2423	1451	3679	3014	453,23
Грошові кошти	21433	20007	30207	21499	26914	5481	25,57
Оборотні активи	41733	46794	58926	58366	59480	17747	42,53

Аналіз складу оборотних активів ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2020–2024 роки свідчить про значні зміни в їх структурі та динаміці, що безпосередньо впливає на ліквідність та платоспроможність підприємства. Запаси підприємства демонструють суттєве зростання з 14 854 тис. грн у 2020 році до 24 812 тис. грн у 2024 році, що становить приріст на 9 958 тис. грн або 67,04 %. Така тенденція відображає активне нарощування матеріальних ресурсів, що забезпечує безперервність виробничого процесу, однак потребує ефективного управління для уникнення надлишку товарно-матеріальних цінностей.

Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги за п'ять років зменшилася з 4 736 тис. грн до 3 548 тис. грн, що відповідає зниженню на 25,08 %. Це свідчить про покращення розрахунків з контрагентами та зменшення ризику неплатежів у сфері реалізації продукції. Водночас дебіторська заборгованість за розрахунками зросла з 665 тис. грн у 2020 році до 3 679 тис. грн у 2024 році, тобто майже у 4,5 рази.

Грошові кошти підприємства збільшилися з 21 433 тис. грн до 26 914 тис. грн за п'ятирічний період, що складає приріст 5 481 тис. грн або 25,57 %. Підвищення обсягу ліквідних коштів забезпечує стійку фінансову позицію, дозволяє своєчасно покривати поточні зобов'язання та підтримує загальний рівень фінансової безпеки.

Загалом оборотні активи ТДВ «Чернівецький хімічний завод» зросли з 41 733 тис. грн у 2020 році до 59 480 тис. грн у 2024 році, що становить збільшення на 17 747 тис. грн або 42,53 %. Зростання оборотних активів, особливо за рахунок грошових коштів і запасів, свідчить про зміцнення ліквідності підприємства, підвищення його платоспроможності та здатності ефективно реагувати на фінансові ризики, що в цілому зміцнює фінансову стабільність та безпеку господарської діяльності.

Нижче побудована гістограма для дослідження структури оборотних активів ТДВ «Чернівецький хімічний завод», рис. 2.6.

Рис. 2.6. Динаміка складу оборотних активів ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у 2020–2024 рр., %

Аналізуючи структуру оборотних активів ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за період 2020–2024 років, можна виділити основні тенденції та зміни в розподілі активів за складовими. У 2020 році основну частку оборотних активів займали грошові кошти – 51,36 %, за ними йшли запаси з питомою вагою 35,59 %, дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги – 11,35 %, а дебіторська заборгованість за розрахунками – 1,59 %.

У 2021 році спостерігається зниження частки грошових коштів до 42,76 % та запасів до 30,93 %, тоді як дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги значно зросла до 22,08 %, а за розрахунками – до 4,11 %. Це свідчить про перерозподіл ресурсів підприємства у бік збільшення заборгованості контрагентів і зменшення ліквідних коштів у складі оборотних активів.

У 2022 році питома вага грошових коштів знову зросла до 51,26 %, а запаси – до 41,39 %, тоді як дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги значно знизилася до 1,92 %. Це свідчить про оптимізацію управління оборотними активами та поліпшення ліквідності підприємства.

У 2023 році частка запасів досягла максимуму за період – 49,22 %, тоді як грошові кошти зменшилися до 36,83 %. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги становила 10,48 %, а за розрахунками – 2,49 %. Така структура відображає нарощування виробничих запасів і водночас тимчасове зниження ліквідності через зростання вкладень у запаси.

У 2024 році структура оборотних активів демонструє певну стабілізацію: запаси складають 41,71 %, грошові кошти – 45,25 %, дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги – 5,97 %, а за розрахунками – 6,19 %. Порівняно з попереднім роком зменшення частки запасів і збільшення грошових коштів свідчить про поліпшення ліквідності та оптимізацію управління оборотними активами, що позитивно впливає на платоспроможність і фінансову безпеку підприємства.

Загалом аналіз показує, що структура оборотних активів ТДВ «Чернівецький хімічний завод» характеризується значною часткою грошових коштів і запасів, а зміни в розподілі між складовими свідчать про гнучке управління ресурсами для забезпечення ліквідності та фінансової стійкості.

Досліджуємо показники ліквідності та платоспроможності підприємства. У таблиці 2.7 активи подані за чотирма групами відповідно до їхньої ліквідності, а пасиви - за ступенем терміновості їх погашення.

Таблиця 2.7

Групування активів та пасивів ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у

2020-2024 рр., тис. грн

Активи	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
A1	21433	20007	30207	21499	26914
A2	5401	12254	3557	7565	4959
A3	14854	14475	24389	28727	25215
A4	41733	46794	58926	58366	59480
П1	2882	4184	4882	8457	7 158
П2	500	0	1000	1200	0
П3	84	0	0	0	0
П4	47645	53865	65733	61777	64774

Якщо зіставити групи активів і пасивів, наведені в таблиці, для 2020–2024 років спостерігається: $A1 \geq П1$; $A2 \geq П2$; $A3 \geq П3$; $A4 \leq П4$, що свідчить про збалансовану ліквідність та виконання всіх її умов.

Рух коштів від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності суттєво впливає на рівень ліквідності та платоспроможності підприємства (див. таблицю 2.8).

Таблиця 2.8.

Показники платоспроможності ТДВ «Чернівецький хімічний завод»
впродовж 2020–2024 рр.

Показники	Роки					Відхилення (+,-) 2024/2020 рр.
	2020	2021	2022	2023	2024	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	6,34	4,78	5,14	2,23	3,61	-2,73
Коефіцієнт швидкої ліквідності	7,93	2,94	5,74	3,01	4,58	-3,35
Коефіцієнт поточної ліквідності	12,34	11,18	10,05	6,04	7,98	-4,36

Аналіз показників платоспроможності ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2020–2024 рр. свідчить про певну тенденцію до зниження ліквідності підприємства.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2020 році становив 6,34, проте до 2024 року він знизився до 3,61, що відповідає від'ємному відхиленню -2,73. Це свідчить про зменшення частки грошових коштів і їх еквівалентів у структурі поточних активів, які можуть бути використані для негайного погашення короткострокових зобов'язань.

Коефіцієнт швидкої ліквідності також демонструє значне падіння: з 7,93 у 2020 році до 4,58 у 2024 році, з відхиленням -3,35. Це вказує на те, що підприємство менше покладається на активи, які швидко реалізуються, для покриття поточних зобов'язань.

Коефіцієнт поточної ліквідності за п'ять років знизився з 12,34 до 7,98 (відхилення -4,36). Хоча значення цього коефіцієнта залишається достатньо високим і перевищує нормативні межі (1,0–2,0), спостерігається стабільна тенденція зменшення запасів ліквідних активів у порівнянні з поточними зобов'язаннями.

У цілому, зниження всіх трьох показників ліквідності свідчить про поступове зменшення платоспроможності підприємства, що може бути пов'язано зі збільшенням короткострокових зобов'язань або меншою ефективністю управління оборотними активами. Незважаючи на це, коефіцієнти залишаються на високому рівні, що вказує на достатній запас фінансової стійкості для покриття поточних зобов'язань.

2.3. Аналіз ефективності діяльності підприємства

Ефективність діяльності підприємства визначається насамперед його результативністю, яку оцінюють за ключовими фінансовими показниками - доходом, витратами та прибутком (див. таблицю 2.11). Саме ці показники є основою забезпечення фінансової безпеки підприємства, оскільки стабільні доходи та контрольовані витрати дозволяють підтримувати платоспроможність і мінімізувати ризики фінансових нестабільностей.

Динаміка фінансових результатів ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2020–2024 роки показує певну суперечливу тенденцію. За цей період чистий дохід від реалізації продукції зріс з 64 645 тис. грн до 82 045 тис. грн, що свідчить про розширення обсягів виробництва та активізацію комерційної діяльності. Водночас собівартість реалізованої продукції зросла ще швидше, ніж доходи, що призвело до відносної стабільності валового прибутку на рівні 27 147 тис. грн у 2024 році. При цьому спостерігається зменшення інших операційних доходів та значне зростання адміністративних витрат і витрат на збут, що істотно впливає на загальний фінансовий результат підприємства.

Як наслідок, прибуток від операційної діяльності зменшився майже вдвічі, а чистий прибуток скоротився на понад 50 %, попри зростання доходів. Така ситуація вказує на необхідність оптимізації витрат та підвищення ефективності управління фінансами, оскільки контроль за витратною частиною і підвищення маржинальності продукції є ключовими для забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Таблиця 2.11

Динаміка фінансових результатів
ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2020–2024 рр.

\0	Роки, тис. грн					Відхилення 2024 -2020 рр. (+,-)	
	2020	2021	2022	2023	2024	тис. грн.	%
Чистий дохід від реалізації продукції	64645	79086	71279	72879	82045	17400	26,92
Собівартість реалізованої продукції	40048	51615	44084	55978	54898	14850	37,08
Валовий прибуток	24597	27471	27195	16901	27147	2550	10,37
Інші операційні доходи	9287	7528	16288	5926	8051	-1236	-13,31
Адміністративні витрати	9731	12132	11800	14354	15312	5581	57,35
Витрати на збут	2891	3587	3711	4415	5814	2923	101,11
Інші операційні витрати	5113	6620	9683	3644	6171	1058	20,69
Прибуток (збиток) від операційної діяльності	16149	12660	18289	414	7901	-8248	-51,07
Інші доходи	37	9	69	2	3	-34	-91,89
Фінансові витрати	71	40	53	67	75	4	5,63
Інші витрати	35	6	55	2	0	-35	-100,00
Прибуток(збиток) до оподаткування	16080	12623	18250	347	7829	-8251	-51,31
Чистий прибуток(збиток)	13182	10347	14963	215	6342	-6840	-51,89

Формування чистого прибутку хімічного заводу визначається співвідношенням доходів і витрат за всіма видами діяльності. Динаміка основних фінансових результатів ТДВ за досліджуваний період наочно представлена на рисунку 2.7.

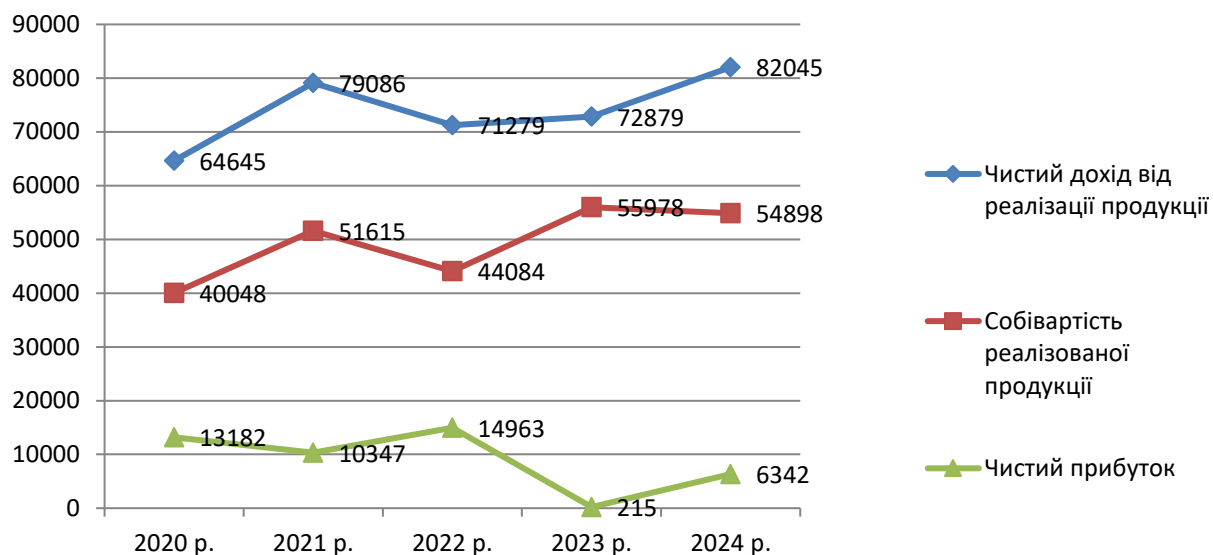

Рис. 2.7. Динаміка основних показників фінансових результатів ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2020-2024 рр., тис. грн

Основним джерелом доходу підприємства є надходження від реалізації продукції, товарів, робіт та послуг, що відображає його активну позицію на ринку хімічної промисловості. Для оцінки ефективності діяльності розглянемо відносні показники фінансової результативності, зокрема рентабельність, представлені на рисунку 2.8.

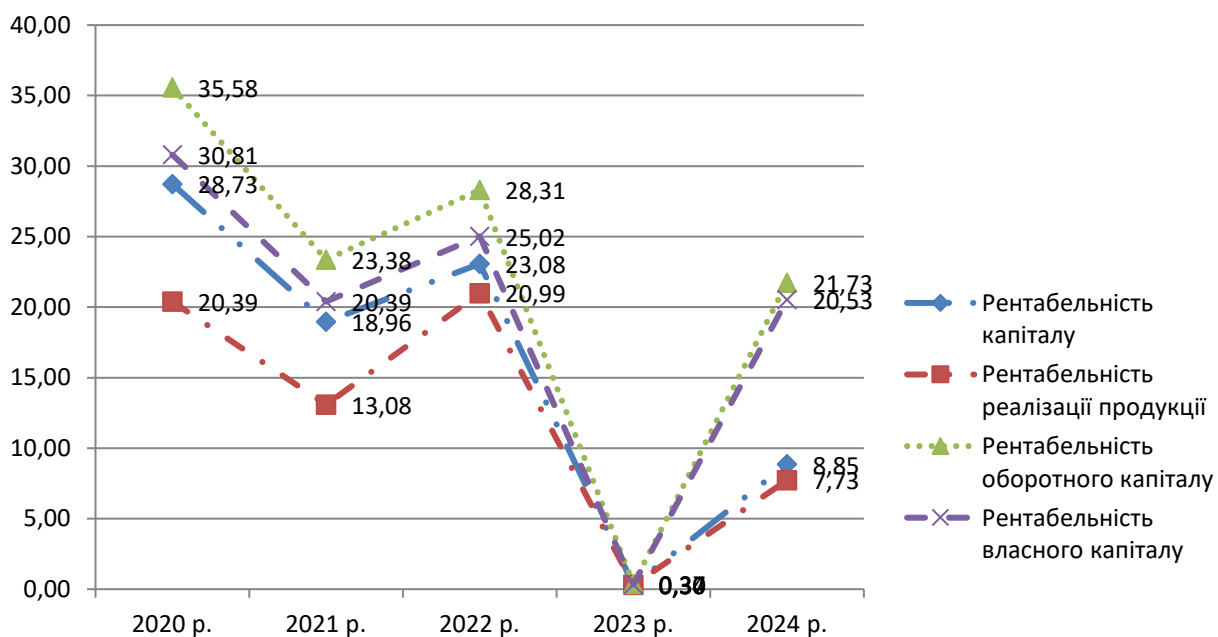

Рис. 2.8. Рентабельність реалізації продукції ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2020-2024 рр., %

За досліджуваний період відбулися суттєві коливання рівня рентабельності, що свідчить про зміну ефективності використання ресурсів підприємства. У 2020 році спостерігались найвищі значення більшості показників: рентабельність капіталу становила 28,73 %, рентабельність реалізації – 20,39 %, рентабельність оборотного капіталу – 35,58 %, а рентабельність власного капіталу – 30,81 %. У 2021 році всі показники знизилися, що може бути наслідком зростання витрат та зниження чистого прибутку. У 2022 році простежується часткове відновлення: рентабельність капіталу і реалізації повертається до рівнів, близьких до 2020 року, хоча вони не досягають початкових значень.

Найбільш критичне падіння спостерігається у 2023 році, коли всі показники знизилися майже до нульових значень: рентабельність капіталу та рентабельність реалізації становили всього 0,30 %, рентабельність оборотного капіталу – 0,37 %, а власного капіталу – 0,34 %. Це означає фактичне згорання прибутковості діяльності та можливе зростання витрат або зниження доходів до мінімального рівня. У 2024 році відбулося часткове покращення: рентабельність капіталу зросла до 8,85 %, рентабельність реалізації – до 7,73 %, рентабельність оборотного капіталу – до 21,73 %, а рентабельність власного капіталу – до 20,53 %. Проте порівняно з 2020 роком підприємство не повернулося до початкового рівня ефективності.

Загалом зміни динаміки показників рентабельності підтверджують, що фінансові результати підприємства істотно залежать від управління витратами, прибутковістю реалізації та здатності ефективно використовувати як власний, так і залучений капітал. Падіння 2023 року та неповне відновлення у 2024 році свідчать про наявність ризиків для фінансової стійкості та необхідність посилення заходів щодо зміцнення фінансової безпеки.

Показниками ефективності діяльності є також показники ділової активності, а саме швидкості обороту капіталу підприємства, табл. 2.12

Таблиця 2.12

Динаміка показників ділової активності
ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2020-2024 рр.

Найменування показників	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення (+,-) 2024 до 2020 рр.
Коефіцієнт оборотності капіталу	1,41	1,45	1,10	1,02	1,14	-0,27
Тривалість обороту капіталу, дні	258,98	251,90	331,99	358,22	318,90	59,92
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,74	1,79	1,35	1,24	1,39	-0,35
Тривалість обороту оборотних активів, дні	209,18	204,29	270,68	293,72	262,14	52,96

Динаміка показників ділової активності ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у 2020–2024 роках свідчить про поступове зниження ефективності використання капіталу та оборотних активів. Коефіцієнт оборотності капіталу зменшився з 1,41 у 2020 році до 1,14 у 2024 році, що означає уповільнення перетворення вкладених ресурсів у виручку. Відповідно тривалість одного обороту капіталу збільшилась майже на 60 днів, тобто з 258,98 до 318,90 днів. Це вказує на зростання тривалості виробничо-збутового циклу та можливе накопичення запасів або дебіторської заборгованості.

Подібна тенденція простежується і щодо оборотних активів. Коефіцієнт їх оборотності знизився з 1,74 до 1,39, що свідчить про менш ефективне використання поточних ресурсів у процесі створення доходу. Тривалість одного обороту оборотних активів збільшилась майже на 53 дні, досягнувши 262,14 днів у 2024 році. Така динаміка означає уповільнення руху коштів, що може призводити до зростання потреби у фінансуванні та посилення навантаження на капітал.

Сукупно показники демонструють погіршення ділової активності та ефективності операційної діяльності підприємства. Зниження оборотності та збільшення тривалості циклів зумовлюють зростання ризиків для ліквідності

та фінансової стійкості, що особливо важливо в контексті забезпечення фінансової безпеки

Результати діяльності підприємства відображають також показники руху грошових коштів, таблиця 2.13, рис. 2.9.

Таблиця 2.13

Результати руху грошових потоків ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у 2020–2024 рр.

Показники	Рік, тис. грн.					Відхилення (+,-) 2020 -2024рр.	
	2020	2021	2022	2023	2024	тис. грн.	%
Чистий рух грошових коштів за звітний період	5889	-601	4623	-9055	4819	-1070	-18,17
Залишок коштів на початок року	13597	21433	20007	30207	21499	7902	58,12
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	1947	-825	5577	347	596	-1351	-69,39
Залишок коштів на кінець року	21433	20007	30207	21499	26914	5481	25,57

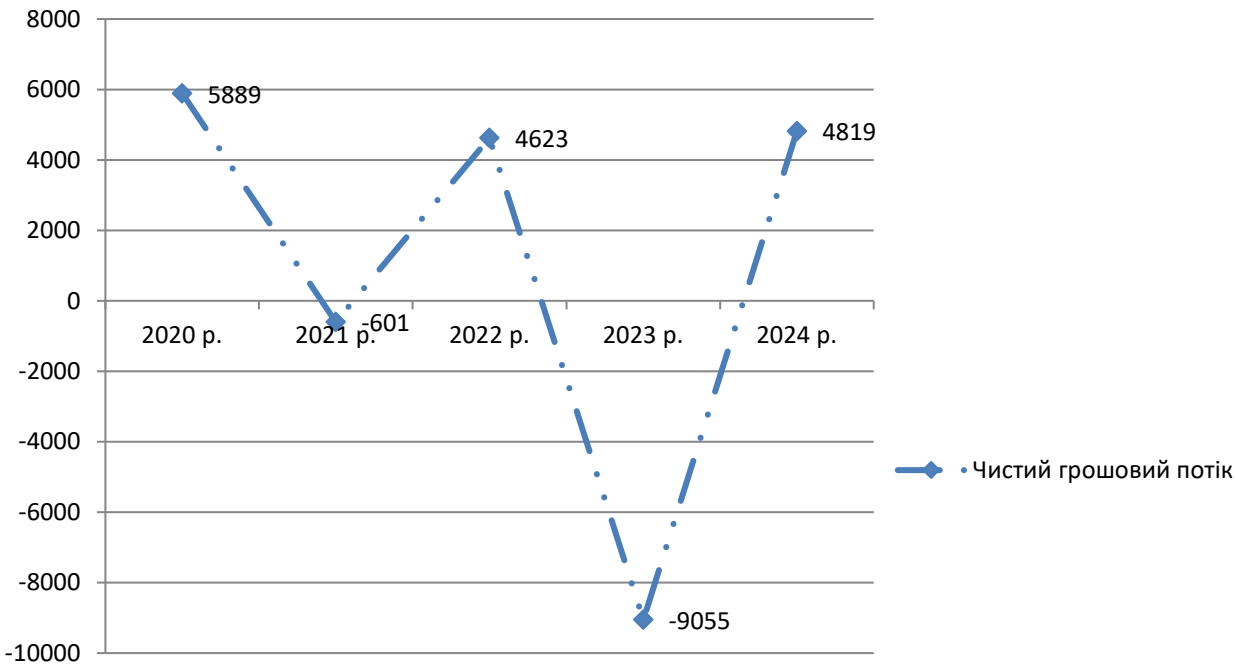

Рис. 2.9. Динаміка чистого грошового потоку ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2020-2024 рр., тис. грн

Аналіз руху грошових потоків ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2020–2024 роки демонструє нестабільність фінансових надходжень та

використання коштів. Чистий рух грошових коштів характеризується коливаннями: після позитивного значення у 2020 році спостерігалось зменшення у 2021-му, часткове відновлення у 2022-му, значний відтік коштів у 2023 році та повторне зростання у 2024 році. У підсумку різниця між 2020 і 2024 роками становить –1070 тис. грн, що відповідає зменшенню на 18,17 %.

Незважаючи на це, залишок коштів на початок року має тенденцію до збільшення: з 13 597 тис. грн у 2020 році до 21 499 тис. грн у 2024 році, що свідчить про накопичення фінансового ресурсу на старті кожного періоду. Водночас вплив валютних курсів був неоднорідним: якщо у 2020 році він збільшував грошові залишки, то у 2021 році спостерігалось їх зменшення, а надалі динаміка знову змінювалась, із загальним скороченням цього показника на 69,39 % до 2024 року.

Кінцеві залишки коштів демонструють загальний приріст: з 21 433 тис. грн у 2020 році до 26 914 тис. грн у 2024 р., що становить зростання на 25,57 %. Це вказує на здатність підприємства попри коливання чистих потоків забезпечувати позитивне сальдо та підтримувати ліквідність, хоча така динаміка супроводжується ризиками, пов'язаними з нерівномірністю надходжень і витрат.

Отже, результати аналізу підтверджують, що система управління фінансами на ТДВ «Чернівецький хімічний завод» функціонує результативно, оскільки підприємство щороку нарощує власний капітал завдяки прибутковій діяльності. Упродовж досліджуваного періоду товариство зберігало достатній рівень платоспроможності та демонструвало ознаки фінансової стійкості. Водночас повний цикл обороту капіталу залишається досить тривалим і становить близько 318,90 дня, що потребує підвищення ефективності використання ресурсів.

Висновки до розділу 2

Проведений аналіз фінансово-господарської діяльності ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2020–2024 роки дав змогу комплексно оцінити рівень його платоспроможності, фінансової стійкості та ефективності використання наявних ресурсів. У динаміці простежується як зростання окремих показників, так і наявність певних загроз, пов'язаних зі скороченням прибутковості та уповільненням ділової активності. Загалом результати свідчать, що підприємство зберігало здатність виконувати свої зобов'язання та підтримувати функціонування, однак потребує посилення фінансової гнучкості та підвищення ефективності операційної діяльності.

Показники ліквідності протягом більшої частини досліджуваного періоду залишалися на рівні, вищому за нормативні значення. У 2020–2022 роках коефіцієнти абсолютної, швидкої та поточної ліквідності свідчили про надлишкову здатність підприємства покривати короткострокові зобов'язання. Однак починаючи з 2023 року простежується спад, що пояснюється як зниженням обсягів чистого прибутку, так і зростанням собівартості реалізованої продукції та адміністративних витрат. Незважаючи на це, підприємство не втратило можливість своєчасно здійснювати розрахунки, що підтверджує наявність достатнього обсягу власного оборотного капіталу.

Структура джерел фінансування свідчить про домінування власного капіталу та обмежене залучення позикових коштів. Така модель дозволяє зменшувати кредитні ризики та утримувати контроль над фінансовими потоками, але водночас не сприяє прискоренню розвитку за рахунок зовнішнього інвестування. Підприємство щорічно забезпечувало приріст власного капіталу, що є свідченням фінансової незалежності та стабільності. Упродовж усіх п'яти років товариство залишалося платоспроможним і не допускало критичних дисбалансів між активами та зобов'язаннями. Це є індикатором достатнього рівня фінансової безпеки та здатності протистояти зовнішнім економічним впливам.

Аналіз фінансових результатів показав зростання доходу від реалізації продукції, проте темпи збільшення витрат в окремі роки випереджали динаміку прибутку. Валовий прибуток мав нестабільний характер, що позначалося на кінцевих результатах діяльності. Найбільш критичною стала ситуація у 2023 році, коли чистий прибуток знизився до мінімального значення, а прибутковість операційної діяльності майже зійшла нанівець. У 2024 році відбулося часткове відновлення, однак рентабельність залишилася нижчою порівняно з 2020 роком. Показники рентабельності капіталу, власних ресурсів та реалізованої продукції свідчать про нерівномірність ефективності використання фінансового потенціалу. Особливо відчутним було зниження ділової активності у 2023 році, що супроводжувалося зменшенням оборотності активів та уповільненням грошових потоків.

Значна увага приділялася дослідженню оборотності капіталу та тривалості фінансового циклу. Показники ділової активності вказують на поступове зниження швидкості обороту коштів та зростання тривалості виробничо-збутового циклу. Якщо у 2020 році капітал здійснював один повний оборот за 259 днів, то у 2024 році цей показник наблизився до 319 днів. Подібна динаміка спостерігається і щодо оборотних активів. Таке уповільнення вказує на необхідність оптимізації запасів, прискорення розрахунків із дебіторами та поліпшення управління грошовими коштами.

Оцінка руху грошових потоків продемонструвала несталість чистого грошового потоку, яка змінювалася від позитивних значень до від'ємних. Незважаючи на це, залишки коштів на кінець кожного року залишалися на достатньому рівні, а підсумковий результат за п'ятирічний період супроводжувався зростанням грошових ресурсів. Це означає, що підприємству вдавалося підтримувати фінансову стабільність навіть за умови коливань чистого потоку і впливу валютних факторів.

Загалом можна стверджувати, що ТДВ «Чернівецький хімічний завод» характеризується відносно стабільним рівнем фінансової стійкості. Основними передумовами цього є наявність достатнього власного капіталу,

контрольовані обсяги зобов'язань і здатність генерувати фінансовий результат, достатній для покриття витрат. Водночас виявлені тенденції свідчать про потребу вдосконалення політики управління витратами, прискорення оборотності активів, оптимізацію фінансових потоків та підвищення рентабельності як ключових складових зміцнення фінансової безпеки. Результати аналізу формують підґрунтя для розробки рекомендацій та інструментів підвищення ефективності фінансового менеджменту в наступному розділі.

РОЗДІЛ 3.

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ТДВ «ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ХІМІЧНИЙ ЗАВОД» В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

3.1. Удосконалення методики оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства

У сучасних умовах трансформації економічних процесів та підвищеної нестабільності зовнішнього середовища проблема розробки ефективних методичних підходів до оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства набуває особливої актуальності. Від рівня фінансової безпеки залежить не лише здатність підприємства зберігати свою конкурентоспроможність, а й можливість протидіяти кризовим явищам, адаптуватися до глобальних викликів, пов'язаних із коливанням валютних курсів, змінами податкового та митного законодавства, зростанням вартості кредитних ресурсів та нестабільністю ринкових відносин. Зокрема, у випадку промислових підприємств, таких як ТДВ «Чернівецький хімічний завод», завдання об'єктивного та комплексного вимірювання фінансової безпеки виходить на перший план, оскільки саме воно дозволяє визначати критичні зони ризику та вчасно формувати управлінські рішення, спрямовані на збереження фінансової стійкості.

Традиційні підходи до оцінювання фінансової безпеки здебільшого ґрунтуються на аналізі коефіцієнтів ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та рентабельності. Проте в умовах посиленої конкуренції, значних коливань ринкової кон'юнктури та зростання непередбачуваних факторів цього вже недостатньо. Вітчизняна наукова думка поступово рухається у напрямі інтеграції кількісних і якісних показників, що дозволяє сформувати багатовимірне уявлення про стан фінансової безпеки

підприємства. Згідно з підходами, які пропонують Крупка І. М., Яструбецька Л. С., важливим є не лише статичний зріз показників, а й динамічне відстеження тенденцій їх зміни, що дозволяє прогнозувати розвиток кризових ситуацій і вчасно формувати механізми їх попередження [16].

Удосконалення методики оцінювання рівня фінансової безпеки доцільно здійснювати у кількох напрямках. По-перше, необхідним є розширення системи показників за рахунок інтеграції таких критеріїв, як рівень залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування, ефективність використання капіталу, якість управління оборотними активами та швидкість їх обороту, а також чутливість до валютних ризиків. Наприклад, підприємства хімічної галузі, що імпортують значну частку сировини, мають суттєву вразливість до девальваційних процесів, що безпосередньо впливає на собівартість продукції та кінцевий фінансовий результат. У цьому контексті пропонується враховувати інтегральні індикатори валютної стабільності та кредитної залежності, які здатні показати приховані загрози.

По-друге, методика має враховувати фактори зовнішнього середовища, які не завжди відображаються у фінансовій звітності, проте мають вагомий вплив на рівень безпеки. До таких чинників належать регуляторні зміни, податкові ризики, політична нестабільність, вплив воєнних дій на господарську діяльність та логістичні ланцюги. У дослідженнях сучасних українських авторів, зокрема І. Бланка наголошується на необхідності інтегрувати у методику не лише внутрішні показники, а й зовнішні індикатори, які характеризують фінансове середовище функціонування підприємства [2]. Такий підхід дає змогу формувати систему раннього попередження, що є критично важливою у сучасних умовах.

По-третє, важливим елементом удосконалення методики є впровадження інтегральних оцінок та багатокритеріальних моделей. Використання інтегрального показника рівня фінансової безпеки дозволяє узагальнити результати аналізу великої кількості коефіцієнтів у єдиному числовому значенні, яке легко інтерпретувати для прийняття управлінських

рішень. При цьому розрахунок інтегрального показника може здійснюватися на основі методів багатовимірної статистичного аналізу, зокрема факторного чи кластерного аналізу, які дозволяють виявити найбільш впливові чинники та згрупувати підприємства за рівнем фінансової безпеки. Зарубіжна практика підтверджує ефективність таких підходів. Зокрема, у дослідженнях Європейського інвестиційного банку наголошується на доцільності використання інтегральних індикаторів для оцінки фінансової стабільності компаній у країнах Центральної та Східної Європи [52].

По-четверте, особливого значення набуває автоматизація процесу оцінювання та використання цифрових інструментів. Використання спеціалізованих програмних продуктів, таких як системи бізнес-аналітики (Business Intelligence) чи спеціальні модулі фінансового моніторингу в ERP-системах, дозволяє здійснювати оперативний аналіз фінансової звітності, формувати прогнозні сценарії та швидко ідентифікувати загрози. Це забезпечує інтеграцію методики оцінювання рівня фінансової безпеки у повсякденну практику фінансового менеджменту. Дослідження McKinsey показують, що підприємства, які впровадили інструменти прогнозової аналітики, мають на 20–30% вищі шанси своєчасно реагувати на фінансові кризи.

Важливим кроком удосконалення є також адаптація методики до специфіки конкретної галузі. У випадку хімічного виробництва, де відзначається висока капіталомісткість, значна частка енергоємних процесів та залежність від імпортової сировини, необхідним є включення у систему показників оцінки таких критеріїв, як енергетична ефективність, рівень залежності від постачальників, ступінь диверсифікації ринків збуту. Впровадження цих елементів дає змогу більш точно визначити рівень фінансової безпеки саме у галузевому розрізі.

Узагальнюючи зазначене, можна констатувати, що удосконалення методики оцінювання фінансової безпеки повинно здійснюватися на основі комплексного підходу, який враховує фінансові, нефінансові, внутрішні та

зовнішні фактори, інтегрує кількісні та якісні методи, а також використовує сучасні цифрові інструменти. Така методика дозволяє сформувати більш об'єктивне уявлення про стан фінансової безпеки підприємства, підвищує точність прогнозів і створює основу для прийняття ефективних управлінських рішень. Для ТДВ «Чернівецький хімічний завод» застосування вдосконаленої методики означатиме можливість не лише забезпечити стійке функціонування у короткостроковій перспективі, а й сформувати довгострокові передумови для інноваційного розвитку, модернізації виробництва та посилення конкурентних позицій як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

3.2. Шляхи підвищення ефективності системи управління фінансовими ризиками підприємства

У сучасних умовах функціонування економіки України питання управління фінансовими ризиками для промислових підприємств набуває стратегічного значення. Високий рівень нестабільності зовнішнього середовища, валютні коливання, інфляційні процеси, зростання собівартості продукції та загострення конкуренції на ринку хімічної промисловості зумовлюють необхідність створення ефективної системи ризик-менеджменту. Для ТДВ «Чернівецький хімічний завод», що займає помітне місце у виробництві хімічної продукції, ефективне управління ризиками виступає не лише засобом збереження фінансової стійкості, але й основою забезпечення довгострокової конкурентоспроможності.

Наявна система управління фінансовими ризиками на підприємстві базується на традиційних підходах до контролю ліквідності, платоспроможності та рентабельності. Проте, як показав аналіз у попередньому розділі, окремі показники демонструють значні коливання та нестабільність, що свідчить про потребу вдосконалення діючих механізмів. Так, у 2020–2024 рр. відбулися суттєві коливання показників ліквідності та

прибутковості, зокрема значне зниження коефіцієнта абсолютної ліквідності у 2023 р., падіння рентабельності реалізації продукції та скорочення чистого прибутку. Ці тенденції вказують на наявність фінансових ризиків, що безпосередньо впливають на рівень фінансової безпеки підприємства.

Удосконалення системи управління фінансовими ризиками передбачає формування комплексного підходу, що поєднує превентивні заходи, моніторинг внутрішнього та зовнішнього середовища, впровадження сучасних методів оцінки ризиків і створення механізмів їх мінімізації. У сучасній науковій літературі наголошується, що управління ризиками має базуватися на інтегрованій системі, яка включає стратегічне планування, бюджетування, контроль і використання аналітичних. Для хімічних підприємств, які характеризуються високою капіталомісткістю та залежністю від імпортової сировини, особливої актуальності набуває контроль ризиків, пов'язаних із валютними коливаннями та нестабільністю фінансового ринку.

Важливою складовою вдосконалення є підвищення ефективності внутрішнього фінансового моніторингу. Для ТДВ «Чернівецький хімічний завод» необхідним є впровадження регулярної оцінки ризиків ліквідності, кредитного ризику, ризику втрати ринків збуту та інвестиційного ризику. Зокрема, слід запровадити систему раннього попередження, яка дозволить виявляти тенденції зниження фінансових показників ще на етапі їх формування. На думку українських науковців, впровадження індикаторів фінансової безпеки дозволяє більш об'єктивно оцінювати стан підприємства та формувати заходи реагування [47].

Серед пріоритетних напрямів удосконалення системи управління ризиками для досліджуваного підприємства можна виділити оптимізацію структури капіталу. Аналіз показав, що фінансова стійкість заводу значною мірою забезпечується за рахунок власних ресурсів, проте надмірна залежність від внутрішнього фінансування обмежує можливості залучення інвестицій. Використання збалансованої моделі формування капіталу, що передбачає

поєднання власних і позикових коштів у раціональній пропорції, сприятиме підвищенню гнучкості та зниженню ризиків неплатоспроможності.

Додатково потребує вдосконалення система управління грошовими потоками. Виявлені у попередньому розділі негативні значення чистого руху грошових коштів у окремі роки свідчать про неефективність використання фінансових ресурсів і підвищені ризики ліквідності. Для мінімізації цих ризиків доцільним є запровадження методів прогнозування грошових потоків на основі сценарного аналізу та використання сучасних програмних продуктів фінансового менеджменту.

Окремої уваги заслуговує застосування цифрових технологій у процесі управління ризиками. Використання інструментів бізнес-аналітики, інтегрованих інформаційних систем та моделей прогнозування дозволить забезпечити своєчасне виявлення відхилень у фінансовій діяльності підприємства. Досвід провідних компаній показує, що автоматизація ризик-менеджменту знижує ймовірність помилок, скорочує витрати на контроль і підвищує швидкість прийняття рішень [50].

Суттєвим напрямом підвищення ефективності є впровадження політики хеджування валютних ризиків. Оскільки підприємство залежить від імпортової сировини, коливання курсу валют прямо впливають на рівень витрат і фінансовий результат. Використання інструментів страхування ризиків, укладання форвардних і ф'ючерсних контрактів може стати ефективним механізмом зменшення впливу зовнішніх коливань.

Значний потенціал має і вдосконалення організаційного забезпечення управління ризиками. Доцільним є створення окремого підрозділу або функціональної групи з управління фінансовими ризиками, яка б відповідала за розробку антикризових планів, координацію взаємодії між фінансовою службою та керівництвом, а також за моніторинг виконання стратегічних цілей. Важливим елементом стане інтеграція ризик-менеджменту у процес стратегічного планування розвитку підприємства.

Важливо також забезпечити постійне підвищення кваліфікації персоналу у сфері ризик-менеджменту. Знання сучасних методик оцінки ризиків, використання економіко-математичних моделей та практичних інструментів фінансового аналізу дозволить приймати більш обґрунтовані управлінські рішення.

Реалізація запропонованих заходів дасть можливість ТДВ «Чернівецький хімічний завод» зміцнити свою фінансову стійкість, знизити рівень уразливості до зовнішніх шоків та забезпечити більш прогнозовану динаміку розвитку. Очікуваним результатом стане стабілізація грошових потоків, підвищення рентабельності діяльності, поліпшення інвестиційної привабливості та зміцнення конкурентних позицій на ринку хімічної продукції.

Таким чином, удосконалення системи управління фінансовими ризиками є необхідною умовою забезпечення фінансової безпеки ТДВ «Чернівецький хімічний завод». Запровадження інтегрованої моделі ризик-менеджменту, що ґрунтується на поєднанні аналітичних методів, цифрових технологій, організаційних механізмів та інструментів страхування, дозволить не лише мінімізувати потенційні загрози, але й створити умови для сталого розвитку підприємства в умовах високої економічної невизначеності.

3.3. Побудова ефективної системи управління фінансовою безпекою підприємства

У сучасних умовах глобальної економічної нестабільності та зростання конкурентного тиску на підприємства питання формування ефективної системи управління фінансовою безпекою набуває особливої ваги. Фінансова безпека є інтегральною характеристикою стану підприємства, яка відображає його здатність забезпечувати стабільний розвиток, підтримувати платоспроможність, протидіяти ризикам і загрозам, а також створювати умови

для довгострокової конкурентоспроможності. Вона включає в себе як захист фінансових інтересів підприємства, так і створення адаптивної структури управління, яка здатна реагувати на зміни у зовнішньому середовищі.

Побудова системи управління фінансовою безпекою повинна ґрунтуватися на комплексному підході, що поєднує стратегічний, тактичний і операційний рівні управління. На стратегічному рівні основним завданням є формування довгострокової політики фінансової безпеки, яка враховує особливості галузі, ринкове середовище, фінансові ресурси та конкурентні позиції підприємства. Тактичний рівень передбачає створення системи моніторингу та контролю, що дозволяє своєчасно виявляти відхилення у фінансових показниках і вживати коригувальних заходів. Операційний рівень охоплює поточні дії з управління ризиками, контролю ліквідності, формування оптимальної структури капіталу та управління дебіторською і кредиторською заборгованістю.

Ефективна система управління фінансовою безпекою не може обмежуватися лише традиційними методами аналізу та контролю. Вона має інтегрувати сучасні підходи до управління ризиками, такі як сценарне планування, стрес-тестування, використання економіко-математичних моделей, а також цифрових технологій аналітики. Це пояснюється тим, що фінансові загрози сьогодні мають не лише економічну природу, але й пов'язані з політичними, соціальними та технологічними чинниками. Наприклад, різкі коливання валютних курсів, колапси на фінансових ринках або зростання вартості енергоресурсів можуть за короткий час суттєво вплинути на фінансову стійкість промислових підприємств, зокрема таких, як ТДВ «Чернівецький хімічний завод».

Управління фінансовою безпекою потребує також формування системи раннього попередження, яка дозволяє виявляти сигнали про можливі загрози ще до того, як вони переростуть у кризові явища. До таких сигналів можуть належати відхилення у показниках рентабельності, зростання частки простроченої дебіторської заборгованості, зниження оборотності капіталу,

нестача власних оборотних коштів. Використання системи ранньої діагностики забезпечує можливість своєчасного реагування та прийняття управлінських рішень, що підвищує фінансову стійкість підприємства у довгостроковій перспективі.

Окремої уваги заслуговує питання кадрового забезпечення системи управління фінансовою безпекою. Високий рівень кваліфікації фінансових менеджерів, здатність працювати з сучасними аналітичними інструментами, розуміння міжнародних стандартів фінансової звітності (IFRS) є ключовими факторами ефективності системи. Недостатній рівень підготовки кадрів або відсутність внутрішнього аудиту часто стають причинами зниження фінансової безпеки, оскільки підприємство втрачає можливість адекватно реагувати на зовнішні виклики [49].

Важливим аспектом у побудові ефективної системи управління є інтеграція інструментів внутрішнього контролю та аудиту. Внутрішній аудит має забезпечувати не лише перевірку фінансових операцій, але й оцінку ефективності ризик-менеджменту, виявлення слабких місць у фінансовій політиці та надання рекомендацій щодо їх усунення. Впровадження системи внутрішнього контролю дозволяє мінімізувати ризики шахрайства, зловживань та неефективного використання ресурсів.

Система управління фінансовою безпекою має бути побудована таким чином, щоб вона охоплювала всі напрями діяльності підприємства: виробничий, інвестиційний, фінансовий, збутовий. Наприклад, у виробничій сфері важливою є оптимізація витрат та контроль собівартості продукції; в інвестиційній сфері - аналіз ризиків інвестиційних проєктів і забезпечення їх фінансування за рахунок стабільних джерел; у фінансовій сфері - підтримання ліквідності, управління борговим навантаженням і залучення дешевих ресурсів; у сфері збуту - диверсифікація ринків, щоб зменшити залежність від одного сегмента. Така інтегрованість забезпечує цілісність системи фінансової безпеки та її ефективність.

Важливим викликом для промислових підприємств України є високий рівень енергетичних ризиків, що безпосередньо впливають на фінансову безпеку. Хімічна промисловість, зокрема ТДВ «Чернівецький хімічний завод», характеризується значною енергоємністю виробництва. Тому система управління фінансовою безпекою повинна включати інструменти моніторингу вартості енергоресурсів, пошук альтернативних джерел енергії, а також впровадження енергоощадних технологій. Це дозволить зменшити фінансові ризики, пов'язані зі зростанням витрат на енергозабезпечення, і підвищить конкурентоспроможність підприємства [52].

Таким чином, побудова ефективної системи управління фінансовою безпекою підприємства є складним і багаторівневим процесом, що вимагає поєднання класичних і сучасних інструментів фінансового менеджменту, інтеграції ризик-орієнтованих підходів та цифрових технологій, а також врахування специфіки галузі. Для ТДВ «Чернівецький хімічний завод» формування такої системи є критично важливим завданням, оскільки воно дозволяє зміцнити фінансову стійкість підприємства, підвищити його здатність протистояти кризовим явищам та забезпечити довгострокову перспективу розвитку.

Побудова системи управління фінансовою безпекою передбачає також створення відповідної організаційної структури, яка забезпечуватиме координацію дій усіх підрозділів підприємства у цьому напрямі. У світовій практиці успішні компанії впроваджують спеціалізовані підрозділи з управління ризиками та фінансовою безпекою, які інтегруються у загальну систему корпоративного управління. Такі підрозділи не лише здійснюють моніторинг фінансового стану та ринкових тенденцій, а й розробляють сценарії розвитку, визначають критичні точки та пропонують заходи для мінімізації загроз. Для українських промислових підприємств, зокрема для ТДВ «Чернівецький хімічний завод», такий підхід є доцільним, оскільки дозволяє створити системний механізм реагування на ризики, що значно підвищує рівень фінансової стійкості.

Важливою умовою формування ефективної системи управління фінансовою безпекою є використання сучасних цифрових інструментів. Зокрема, системи ERP (Enterprise Resource Planning), CRM (Customer Relationship Management), BI (Business Intelligence) дозволяють інтегрувати дані з різних сфер діяльності підприємства, здійснювати їх аналітичну обробку та виявляти ключові ризики. Використання таких інструментів підвищує прозорість фінансових процесів, сприяє зменшенню ймовірності помилок і забезпечує основу для прийняття більш обґрунтованих управлінських рішень. Досвід провідних компаній свідчить, що цифровізація процесів управління фінансовою безпекою дає змогу скоротити витрати, підвищити швидкість обробки інформації та забезпечити ефективну взаємодію між структурними підрозділами [52]

Особливу роль у системі управління фінансовою безпекою відіграє контроль за ліквідністю та платоспроможністю. Це пояснюється тим, що навіть у разі прибуткової діяльності підприємство може зіткнутися з проблемами фінансової нестабільності у разі браку ліквідних активів для виконання поточних зобов'язань. Для цього важливим є постійний моніторинг грошових потоків, управління дебіторською заборгованістю та оптимізація структури кредиторської заборгованості. Наприклад, надмірна частка довгострокових зобов'язань за умов нестабільності ринку може суттєво знижувати фінансову безпеку, тоді як ефективна диверсифікація джерел фінансування навпаки сприяє її зміцненню.

У системі управління фінансовою безпекою доцільно виділяти також аспект інвестиційної політики. Підприємства, що прагнуть забезпечити довгострокову стабільність, повинні здійснювати ретельний аналіз доцільності кожного інвестиційного проєкту, оцінювати його ризики та джерела фінансування. Використання методів оцінки чистої теперішньої вартості (NPV), внутрішньої норми рентабельності (IRR) та дисконтованого періоду окупності дозволяє визначити не лише ефективність проєкту, а й його вплив на фінансову безпеку підприємства. У випадку хімічної промисловості,

яка характеризується високою капіталомісткістю та залежністю від зовнішніх ринків, інвестиційні рішення безпосередньо впливають на здатність підприємства протистояти загрозам і забезпечувати конкурентні переваги/

Не менш значущим є управління зовнішніми ризиками, які можуть виникати внаслідок змін у макроекономічному та політичному середовищі. До таких ризиків належать інфляційні коливання, девальвація національної валюти, зміни у податковому законодавстві, введення нових екологічних стандартів, коливання світових цін на сировину та енергоресурси. Для ефективного управління цими ризиками підприємствам доцільно застосовувати методи сценарного аналізу та прогнозування, які дозволяють оцінити наслідки можливих подій і розробити альтернативні стратегії дій. У цьому контексті важливу роль відіграє співпраця з аналітичними центрами та консалтинговими компаніями, які надають актуальну інформацію про глобальні та регіональні тенденції [50].

Значним викликом для промислових підприємств є кіберзагрози, які останніми роками набули глобального характеру. Фінансові шахрайства, несанкціонований доступ до електронних ресурсів, кібератаки на інформаційні системи можуть спричинити значні фінансові втрати та зниження довіри контрагентів. Тому система управління фінансовою безпекою має передбачати захист інформаційних ресурсів, впровадження політик кібербезпеки, використання сучасних систем шифрування та антивірусного захисту. У світлі цих викликів особливо актуальним є поєднання фінансової безпеки з інформаційною, що забезпечує комплексний підхід до захисту підприємства.

Важливим завданням у межах побудови ефективної системи є формування корпоративної культури фінансової безпеки. Це означає, що принципи та стандарти забезпечення фінансової стійкості мають бути інтегровані у повсякденну діяльність кожного працівника. Практика показує, що навіть високотехнологічні системи управління можуть виявитися малоефективними без належної дисципліни, прозорості та дотримання

етичних норм з боку персоналу. Формування такої культури передбачає проведення навчань, тренінгів, регулярну комунікацію та мотивацію працівників дотримуватися політики фінансової безпеки.

Підсумовуючи, можна зазначити, що побудова ефективної системи управління фінансовою безпекою підприємства вимагає комплексного підходу, який охоплює організаційні, технологічні, кадрові та культурні аспекти. Тільки за умови інтеграції цих елементів можливо забезпечити стабільність та конкурентоспроможність підприємства в умовах високої динамічності зовнішнього середовища.

Фінансова безпека підприємства тісно пов'язана з його стратегічними цілями та загальною корпоративною стратегією. Тому побудова ефективної системи її забезпечення має передбачати не лише оперативні заходи з мінімізації ризиків, а й стратегічне планування, орієнтоване на сталий розвиток. Зокрема, науковці підкреслюють, що фінансова безпека не повинна розглядатися ізольовано, адже вона є основою для реалізації інноваційної, виробничої та маркетингової політики підприємства.

Одним із ключових напрямів удосконалення системи управління фінансовою безпекою виступає диверсифікація джерел доходів і фінансування. Підприємство, яке покладається виключно на один сегмент ринку чи обмежене коло клієнтів, стає особливо вразливим до зовнішніх шоків. Навпаки, диверсифікація забезпечує більшу стійкість, оскільки дозволяє компенсувати втрати в одній сфері прибутками в іншій. Це положення підтверджується дослідженнями, які доводять, що підприємства з більш диверсифікованим портфелем фінансових ресурсів і ринків збуту демонструють вищий рівень фінансової стабільності.

Не менш важливим є створення системи раннього попередження про фінансові ризики. Така система ґрунтується на застосуванні аналітичних моделей прогнозування та ключових індикаторів, які сигналізують про можливі проблеми. Наприклад, надмірне зростання короткострокової заборгованості, уповільнення обіговості активів чи різке скорочення маржі

можуть слугувати маркерами потенційної кризи. Впровадження подібних індикативних систем дозволяє підприємству своєчасно реагувати та запобігати серйозним фінансовим потрясінням [48].

У межах управління фінансовою безпекою слід також приділяти увагу формуванню резервів. Фінансові резерви — це своєрідний «подушка безпеки», яка допомагає підприємству витримати кризові ситуації, пов'язані з падінням попиту, перебоями у постачанні сировини чи непередбаченими витратами. Дослідження McKinsey свідчать, що компанії, які мають резервні фонди у розмірі не менше 10–15 % від річного обороту, значно легше переживають періоди економічних потрясінь. Для українських підприємств ця практика є особливо актуальною в умовах воєнних і політичних ризиків.

Важливим елементом системи управління фінансовою безпекою є взаємодія з банківськими установами та інвесторами. Надійні партнерські відносини у фінансовій сфері дозволяють підприємствам отримувати доступ до кредитних ресурсів на вигідних умовах, залучати інвестиції для розвитку виробництва та інноваційних проєктів. Водночас прозорість і фінансова дисципліна з боку підприємства є необхідною умовою для формування довіри з боку фінансових партнерів. У цьому контексті велике значення має впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності (IFRS), що забезпечують порівнянність і зрозумілість фінансової інформації для зовнішніх стейкхолдерів [49].

Окремо варто акцентувати увагу на взаємозв'язку фінансової безпеки з корпоративною соціальною відповідальністю (КСВ). Сучасні дослідження доводять, що підприємства, які приділяють увагу екологічним, соціальним та управлінським аспектам (ESG-факторам), мають вищі шанси залучати інвестиції та зберігати стійкість у довгостроковій перспективі [51]. Це пояснюється тим, що відповідальна поведінка підприємства підвищує довіру з боку партнерів і суспільства, зменшує ймовірність регуляторних санкцій і сприяє формуванню позитивної репутації.

Не можна залишати поза увагою й людський фактор. Система управління фінансовою безпекою буде ефективною лише за умови належної кваліфікації та доброчесності персоналу. Тому підприємства мають інвестувати у розвиток компетентностей працівників, організовувати тренінги з управління ризиками, фінансового аналізу, протидії шахрайству. Крім того, необхідно створювати ефективні механізми внутрішнього контролю, які запобігатимуть зловживанням і сприятимуть дотриманню принципів прозорості та підзвітності.

У сучасних умовах особливу увагу слід приділяти інтеграції фінансової та інноваційної політики. Інноваційні проєкти, які передбачають використання цифрових технологій, автоматизацію виробництва чи впровадження нових продуктів, можуть стати основою для зміцнення фінансової безпеки підприємства, якщо вони реалізуються із належною оцінкою ризиків. Для хімічної промисловості це означає впровадження ресурсозберігаючих технологій, підвищення енергоефективності та екологічної безпеки виробництва, що, у свою чергу, зменшує витрати і створює передумови для довгострокової конкурентоспроможності.

Таким чином, побудова ефективної системи управління фінансовою безпекою підприємства є багатогранним процесом, що охоплює стратегічне планування, диверсифікацію фінансових потоків, створення резервів, впровадження систем раннього попередження, розвиток партнерських відносин із фінансовими установами, інтеграцію ESG-принципів, інноваційну діяльність та формування корпоративної культури. Тільки комплексний підхід дозволить підприємству не лише протистояти фінансовим загрозам, а й забезпечити умови для сталого розвитку в довгостроковій перспективі.

Висновки до розділу 3

Проведене дослідження напрямів підвищення фінансової безпеки ТДВ «Чернівецький хімічний завод» в умовах економічної невизначеності дало змогу сформулювати цілісне бачення ключових механізмів забезпечення стабільного розвитку підприємства та його стійкості до внутрішніх і зовнішніх загроз. Розділ засвідчив, що ефективна фінансова безпека не є результатом застосування окремих заходів, а формується шляхом інтеграції методики її оцінювання, удосконалення управління фінансовими ризиками та побудови системи стратегічного фінансового захисту.

Насамперед обґрунтовано, що вдосконалена методика оцінювання рівня фінансової безпеки повинна базуватися на багатовимірному підході, який поєднує традиційні фінансові коефіцієнти з індикаторами зовнішнього середовища, інтегральними оцінками, цифровими інструментами та галузевою специфікою. Це дозволяє рухатися від статичної констатації показників до прогнозної діагностики, формування сценаріїв реагування та визначення критичних зон ризику. Важливим результатом аналізу стало розуміння того, що для промислових підприємств із високою залежністю від імпортової сировини та значною капіталомісткістю, таких як ТДВ «Чернівецький хімічний завод», необхідною є адаптація методики оцінки до валютних, сировинних, енергетичних та регуляторних ризиків. Запровадження інтегральних показників і цифрових систем моніторингу посилює превентивний потенціал управління та зменшує ймовірність виникнення кризових ситуацій.

Наступним важливим аспектом стало визначення можливостей удосконалення системи управління фінансовими ризиками. Аналіз довів, що чинна модель потребує підкріплення проактивними інструментами – моніторингом середовища, прогнозуванням грошових потоків, диверсифікацією джерел фінансування, хеджуванням валютних коливань і створенням резервних механізмів реагування. Посилення системи

внутрішнього фінансового моніторингу, оптимізація структури капіталу, застосування аналітичних моделей і цифрових технологій дозволяють зменшити вразливість підприємства до зовнішніх шоків. Підкреслено, що ефективне управління ризиками передбачає не реакцію на вже сформовані проблеми, а раннє виявлення сигналів, які свідчать про потенційні загрози фінансовій стабільності. Такий підхід створює можливості для своєчасного коригування управлінських рішень та забезпечення прогнозованості розвитку.

У межах третього підпункту окреслено комплексне бачення побудови системи управління фінансовою безпекою. Визначено, що її ефективне функціонування вимагає поєднання стратегічного планування, тактичного контролю та операційного реагування. Сформована концепція базується на інтегрованості ризик-орієнтованих підходів, внутрішнього контролю, аудиту, кадрового забезпечення, цифрової аналітики й адаптаційних механізмів стратегічного менеджменту. Зроблено акцент на необхідності формування організаційної структури, яка забезпечуватиме координацію підрозділів, відповідальних за фінансову безпеку, а також впровадження систем раннього попередження з урахуванням галузевих ризиків, енергозалежності та викликів зовнішнього середовища.

Зміст розділу дозволяє зробити узагальнений висновок: підвищення фінансової безпеки ТДВ «Чернівецький хімічний завод» вимагає синергійного поєднання оновлених методичних підходів до її оцінювання, сучасних механізмів управління ризиками та побудови комплексної системи захисту фінансових інтересів підприємства. Удосконалення кожного із зазначених напрямів має не ізольований, а взаємопідсилюючий характер. Застосування цифрової аналітики, інтегральних показників, автоматизованих систем моніторингу та прогнозного планування виступає основою для гнучкого реагування на нестабільність середовища і зміцнення фінансового потенціалу підприємства. Використання галузево адаптованих критеріїв дозволяє уникати універсальних, але малоефективних інструментів, натомість орієнтуватися на реальні загрози і можливості конкретного виробництва.

Реалізація напрацьованих у цьому розділі положень сприятиме зниженню рівня фінансових загроз, підвищенню інвестиційної привабливості підприємства, стабілізації грошових потоків, збереженню ліквідності та забезпеченню стійкості перед зовнішніми шоками. У перспективі це створить підґрунтя для модернізації виробництва, розширення ринків збуту, залучення інвестиційних ресурсів та підвищення конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку. Таким чином, сформовані у розділі 3 теоретико-практичні орієнтири можуть слугувати базою для подальшої розробки прикладних рішень щодо посилення фінансової безпеки підприємства в умовах нестабільності та стрімкої трансформації економічного середовища.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження проблематики управління фінансовою безпекою підприємства в умовах економічної невизначеності було всебічно проаналізовано теоретичні, методичні та прикладні аспекти цієї категорії, що дало змогу сформулювати низку узагальнених висновків і практичних рекомендацій.

Передусім було з'ясовано, що фінансова безпека підприємства виступає ключовою складовою його економічної безпеки, адже саме вона безпосередньо забезпечує стійкість фінансових потоків, збереження та ефективне використання капіталу, а також здатність протидіяти зовнішнім і внутрішнім загрозам. У сучасних умовах економічної турбулентності, що характеризується інфляційними процесами, коливанням валютних курсів, обмеженим доступом до кредитних ресурсів, нестабільністю податкового середовища та військово-політичними ризиками, роль фінансової безпеки набуває ще більшої ваги. Від її належного рівня залежить конкурентоспроможність, інвестиційна привабливість і навіть життєздатність підприємства.

Теоретичний аналіз дав змогу визначити сутність фінансової безпеки як такого стану фінансової системи підприємства, який гарантує її захищеність від негативного впливу чинників середовища та забезпечує стабільний розвиток. Важливою особливістю є багатокomпонентність цього явища: фінансова безпека включає платоспроможність, ліквідність, фінансову стійкість, рентабельність, ділову активність, а також інноваційну та інвестиційну спроможність. Кожен із цих елементів відображає певний зріз функціонування підприємства, проте лише їхня сукупна збалансованість створює основу для надійної системи безпеки.

Дослідження показало, що серед головних ризиків та викликів, з якими стикаються підприємства, є фінансові, кредитні, валютні, податкові, ринкові, а також ризики, пов'язані з воєнними діями й глобальною економічною

нестабільністю. Для хімічної промисловості ці загрози підсилюються високою енергоємністю виробництва, залежністю від імпортової сировини та матеріалів, підвищеною чутливістю до коливання світових цін на хімічні продукти. Відповідно, управління фінансовою безпекою потребує розробки адаптивних і гнучких механізмів, що дають змогу мінімізувати ризики та підтримувати стабільність фінансових результатів.

Оцінка стану фінансової безпеки ТДВ «Чернівецький хімічний завод» підтвердила, що підприємство в цілому демонструє достатню фінансову стійкість, проте має певні проблемні зони. Серед позитивних аспектів можна виокремити зростання власного капіталу, наявність прибутковості протягом більшості років досліджуваного періоду, поступове удосконалення структури активів. У той же час було виявлено й негативні тенденції: зниження рентабельності в окремі роки, тривалі обороти капіталу, нестабільність чистих грошових потоків та залежність від зовнішніх факторів, зокрема від валютних коливань і коливання попиту на продукцію.

Проведений аналіз складу майна підприємства засвідчив, що ліквідність та платоспроможність перебувають на прийнятному рівні, однак потребують системного вдосконалення. Для цього необхідно оптимізувати структуру оборотних активів, зокрема зменшувати частку дебіторської заборгованості та забезпечувати прискорення її обігу. Важливим чинником підвищення фінансової безпеки є також ефективне управління запасами, адже надмірні обсяги сировини та готової продукції уповільнюють оборотність капіталу і створюють додаткові витрати на зберігання.

Аналіз ефективності діяльності підприємства дозволив встановити, що його фінансова результативність значною мірою залежить від здатності керівництва забезпечувати збалансованість доходів і витрат, формувати конкурентну стратегію на ринку хімічної продукції та раціонально управляти фінансовими ресурсами. Застосування показників рентабельності дало змогу простежити динаміку фінансових результатів та виявити періоди зниження прибутковості, що вимагає розробки антикризових заходів.

Практичні рекомендації, сформульовані у роботі, зосереджуються на кількох ключових напрямках. По-перше, запропоновано удосконалити методику оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства, яка має ґрунтуватися на комплексному підході з урахуванням інтегральних індексів, системи вагових коефіцієнтів та багатофакторного аналізу. Це дає змогу отримати більш об'єктивну картину фінансового стану та швидше реагувати на зміни середовища. По-друге, значну увагу приділено управлінню фінансовими ризиками. Для підвищення ефективності даного процесу доцільним є запровадження системи моніторингу та прогнозування ризиків, страхування основних фінансових операцій, диверсифікація джерел фінансування й активна робота з інвесторами. По-третє, обґрунтовано необхідність побудови ефективної системи управління фінансовою безпекою, яка повинна поєднувати стратегічний та оперативний рівні, мати чітко визначені процедури, індикатори та алгоритми реагування на кризові ситуації.

Загалом, результати дослідження підтверджують, що в умовах економічної невизначеності управління фінансовою безпекою має набувати пріоритетного значення у системі корпоративного управління. Успіх у цій сфері залежить від здатності підприємства інтегрувати у свою діяльність сучасні методи фінансового аналізу, цифрові технології, інструменти ризик-менеджменту та інноваційні моделі управління капіталом.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що ТДВ «Чернівецький хімічний завод» має достатні ресурси й потенціал для підвищення рівня фінансової безпеки за умови реалізації запропонованих заходів. Основними векторами подальшого розвитку виступають: удосконалення внутрішніх фінансових процесів, підвищення ефективності використання активів, впровадження сучасних систем управління ризиками, розвиток стратегічного планування та залучення інвестицій. Саме поєднання цих складових дасть змогу підприємству не лише зберегти стійкість у складних економічних умовах, а й забезпечити довгострокову конкурентоспроможність і сталий розвиток.

Список використаних джерел

1. Баженова, О., Чорнодід, І., Ярмоленко, Ю., Голубєв, О. Система раннього попередження щодо зовнішньої стійкості економіки (на прикладі України). *Financial and credit activity problems of theory and practice*, 2021, 4(39), 503–511. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v4i39.241436>
2. Бланк І. А. Управління фінансовими ризиками підприємства. Київ: Ніка-Центр, 2020. 512 с.
3. Бутенко В. В., Музика С. Є. Фінансова безпека підприємств у контексті глобальних трансформацій і воєнного стану. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*, 2024, Т. 23, Вип. 3(58), 2–21. URL: <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d57cb55e-e3d8-4f46-91d7-dcfbbe96fe92/content>
4. Бечко П., Непочатенко О., Гузар Б. та ін. Фінансовий менеджмент: підруч. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 496 с.
5. Варналій З. С. Економічна та фінансова безпека України в умовах глобалізації: монографія. Київ: Знання України, 2020. 423 с.
6. Варналій З. С., Бондаренко С. М. Фінансова безпека підприємств: теоретичні та практичні аспекти. *Економіка України*, 2024, № 3, 45–60. <https://doi.org/10.31470/2306-546X-2023-56-106-113>
7. Варналій З. С., Чеберяко О. В., Микитюк О. П., Бондаренко С. М. Забезпечення фінансової безпеки малого та середнього бізнесу в умовах воєнного стану. *Фінансовий простір*, 2024, № 1, 12–25.
8. Гетманець О. Фінансова безпека як об'єкт правового регулювання. *Підприємництво, господарство і право*, 2020, № 3, 218–223. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.3.37>
9. Гуменюк В. І., Деменчук Н. А. Фінансова безпека суб'єктів підприємництва як фактор економічного зростання. *Вісник Університету «Україна» (Серія «Економіка, менеджмент, маркетинг»)*, 2024, №12(39). URL:

- <https://economics.com.ua/s191-finansova-bezpeka-sub%E2%80%99ektiv-pidpriemnictva-yak-faktor-ekonomichnogo-zrostannya>
10. Дерій В. А., Головка Т. В. Сучасні аспекти фінансової безпеки підприємств. *Економіка та держава*, 2022, №5, 34–39.
 11. Західна О. Р., Петик Л. О., Гаврецька І. І. Бюджетна безпека як важливий складник фінансової безпеки держави. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*, 2020, №27, 110–117.
 12. Ключко Т. А. Фінансова безпека підприємства як складова економічної безпеки. *Економічний вісник*, 2021, № 1, 145–152.
 13. Кононова І. В. Підходи до трактування фінансової безпеки підприємства. *Бізнес-навігатор*, 2021, №6(67), 7–10.
 14. Коваль Н. І., Корніюк К. В. Механізми забезпечення фінансової безпеки підприємства в умовах нестабільності. *Економіка та суспільство*, 2024, № 20, 15–22.
 15. Кузенко Т. Б., Сабліна Н. В. Фінансова безпека підприємства: навчальний посібник. – Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 123 с.
 16. Крупка І. М., Яструбецька Л. С. Фінансова безпека суб'єктів господарювання: підручник. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2018. 320 с.
 17. Лесун, С. .(2024). Фінансова безпека підприємств та її особливості в умовах цифрової економіки. *Проблеми і перспективи економіки та управління*, (3 (39), 341–352. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-3\(39\)-341-352](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-3(39)-341-352)
 18. Лук'яненко Д. Г., Поручник А. М., Колот А. М. Глобальна економіка: підручник. Київ: КНЕУ, 2019. 864 с.
 19. Луніна І. О., Білоусова О. С., Фролова Н. Б. Особливості формування фіскального простору у воєнний та поствоєнний періоди. *Економіка та держава*, 2022, №4, 20–27. DOI:10.32702/2306-6806.2022.4
 20. Макаrchук І. М., Малишко В. В., Яременко Л. М. Фінансова безпека підприємств: характерні ознаки, складові, основні загрози й небезпеки. *Економічний вісник університету*, 2023, №56, 183–193.

- 21.Матвійчук В. і Матушевський О. 2024. Формування фінансової безпеки суб'єкта господарювання в умовах воєнного стану. *Економіка і організація управління*. (Лют 2024), 118-131. DOI:<https://doi.org/10.31558/2307-2318.2023.4.13>.
- 22.Марусяк Н. Л., Бак Н. А. Фінансова безпека підприємства та загрози її втрати в сучасному економічному середовищі. *Економіка та держава*, 2022, №2, 109–113. <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2022.2.109>
- 23.Марусяк Н. Л. Фінансові ризики та їх вплив на фінансовий стан підприємства. *Ефективна економіка*, 2024, №1. <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.1.39>
- 24.Марусяк Н. Л. Особливості забезпечення фінансової безпеки комунальних підприємств. *Інфраструктура ринку*, 2024, Вип. 80, 85–89. DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastructure80-15>
- 25.Марченко О.С. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник. Харків: Право, 2022. 246 с.
- 26.Міністерство фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/>
- 27.Мельник В. І. Роль та значення фінансової безпеки держави для системи економічної безпеки України. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Юридичні науки», 2020, №4(26), 32–36.
- 28.Мехед А. М., Варналій З. С. Фінансова безпека підприємств в умовах цифрової економіки. *Вісник університету банківської справи*, 2021, №3(42), 55–61.
- 29.Мисник Т.Г. Теоретико-методичні основи фінансової безпеки підприємств. *Вісник ХНАУ*. Серія: Економічні науки, 2017, №2, 91–98.
- 30.Московець В. І. Бюджетна безпека держави. Актуальні питання забезпечення фінансової безпеки держави в умовах глобалізації: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 17 лют. 2022 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Наук. парк «Наука та безпека». Харків: ХНУВС, 2022, 39–41.

31. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність за 2024 рік. Київ: НБУ, 2024. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 11.10.2025)
32. Нагорний Д. А., Озарнов Р. В. Роль фінансових технологій у забезпеченні фінансової безпеки підприємств. *Економічний журнал*, 2023, №2, 34–42.
33. Пасінович І., Гутак В. Методичні підходи до оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства та її взаємозв'язок із фінансовим станом. *Наукові інновації та передові технології*, 2025, 9(49), 508–519. DOI:10.52058/2786-5274-2025-9(49)-508-519
34. Пасінович І.І., Гутак В.М. Фінансова безпека як складова економічної та корпоративної безпеки: теоретичний аспект. *Економіка та суспільство*. 2023. № 58. С. 1-10.
35. Правдюк Н. Л., Козловська Л. Ю. Фінансова безпека підприємств: сутність, складові, основні загрози та оцінювання її рівня. *Ефективна економіка*, 2024, №2. <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.2.36>
36. Правдюк Н. Л., Мулик Т. О., Мулик Я. І. Управління фінансовою безпекою підприємств: обліково-аналітичний аспект: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 224 с.
37. Рожко, О., & Нестеров, Є. (2024). Теоретичні підходи до визначення фінансової безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*, (65). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-79>.
38. Сердюков К. Г. Теоретичні аспекти фінансової безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*, 2016, Вип. 9, 106–110. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/9_ukr/106.pdf
39. Стащук О. В. Фінансова безпека в контексті мережевих структур: загрози та методи оцінки. *Підприємництво і торгівля*, 2023, №30, 102–110.
40. Світовий банк. Ukraine Economic Update / World Bank, 2023. URL: <https://www.worldbank.org>
41. Томчук О. Аналіз платіжної спроможності підприємства та відображення її в обліку: сутність, класифікація, оцінка. *Економіка та суспільство*, 2023, (51). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-16>

- 42.Тютюнник Ю. М., Тютюнник С. В. Визначення типу фінансової стійкості бюджетної установи. II Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю», 2020, 458–460
- 43.Фінансовий аналіз : навч. посібник / уклад.: Н. Л. Марусяк. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 172 с.
- 44.Харун О. В. Фінансова безпека підприємства: теоретичні аспекти та практичні рекомендації. *Вісник Львівського університету бізнесу та права*, 2018, №1, 45–52. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/27974/1/Харун%20О.%D0%92.pdf>
- 45.Центр економічної стратегії. Фінансова безпека українських підприємств / ЦЕС, 2023. URL: <https://ces.org.ua>
- 46.Шевчук В. О. Система фінансової безпеки підприємства: теорія, методологія, практика. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2021. 368 с.
- 47.Яструбецька Л. С. Фінансова безпека суб'єктів підприємництва в Україні в умовах гібридних загроз: монографія. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. 370 с.
- 48.Altman, E. Corporate Financial Distress, Restructuring, and Bankruptcy. Wiley, 2019.
- 49.IFRS Foundation. International Financial Reporting Standards. London: IFRS Foundation, 2022.
- 50.OECD. Risk Management and Corporate Governance. OECD Publishing, Paris, 2021. DOI: 10.1787/9789264208636-en
- 51.World Bank. Global Risk Report 2022. Washington: World Bank Group, 2022. <https://www.worldbank.org>
- 52.World Bank. Financial Stability Report 2023. Washington: World Bank Group, 2023.

АНОТАЦІЯ

Бабчинська А. В. Управління фінансової безпекою підприємства в умовах економічної невизначеності. Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2025. 79 с.

У кваліфікаційній роботі проведено дослідження теорії і практики управління фінансової безпекою підприємства. Розкрито економічну сутність та складові фінансової безпеки підприємства, ризики та виклики фінансовій безпеці в умовах економічної невизначеності, методи, інструменти та моделі управління фінансовою безпекою підприємства. Оцінено стан фінансової безпеки ТДВ «Чернівецький хімічний завод». Запропоновані напрями підвищення фінансової безпеки ТДВ «Чернівецький хімічний завод» в умовах невизначеності, шляхи удосконалення методики оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства та підвищення ефективності системи управління фінансовими ризиками підприємствата.

Ключові слова: фінансова безпека підприємства, економічна невизначеність, управління фінансовою безпекою підприємств, фінансові ризики, фінансовий менеджмент.

ANNOTATION

Babchynska A. Managing the financial security of an enterprise in conditions of economic uncertainty. Manuscript. Qualification work for obtaining the second (master's) level of higher education in specialty 072 «Finance, banking, insurance and stock market». Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2025. 79 p.

The qualification work conducted a study of the theory and practice of managing the financial security of an enterprise. The economic essence and components of the financial security of an enterprise are revealed, risks and challenges to financial security in conditions of economic uncertainty, methods, tools and models of managing the financial security of an enterprise. The state of financial security of the «Chernivtsi khimichnyi zavod» ALC is assessed. Directions for improving the financial security of the «Chernivtsi khimichnyi zavod» ALC in conditions of uncertainty are proposed, ways to improve the methodology for assessing the level of financial security of an enterprise and increasing the efficiency of the enterprise's financial risk management system.

Key words: financial security of an enterprise, economic uncertainty, management of financial security of enterprises, financial risks, financial management.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ А. В. Бабчинська